

DOMOLJUB

Izhaja vsak četrtak. —
Cena mu je K 10.— na leto. — (Za Nemčije K 12.— za Ameriko in druge tuje države K 14.—.)
— Posamezne številke se prodajajo po 30 vinarjev.

GLASILO JUGOSLOVANSKE
: : KMETSKÉ ZVEZE : :

Spis in dopis se pošilja: Uredništvo „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica. — Naročnina, reklamacije in iskanja pa: Upravištvo „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Kmetje, skupaj!

Kmetske zveze vstajajo! Kmetje se vedno bolj zavedajo, da se nihče, tudi država ne bo pobrigala zanje tako, kakor bi se morala, če se sami ne bodo. Najmočnejši stan se organizira, kmetske vrste se zgrinjajo v močne, neprodirne vrste. Vlade, ki so dosedaj velikokrat odločevale brez kmetov, celo v njegovo škodo, pač pa v korist nekaterih kapitalistov in le nekaterih stanov, ne bodo mogle več preko kmeta, kadar bo le ta trdno organiziran. Nobene postave brez kmeta! To bodi naše kmetsko načelo. Stan, ki tvori 80 odstotkov vsega prebivalstva v državi, ima pravico, ima celo dolžnost to reči in to zahtevati!

Največja napaka nas kmetov je bila dosedaj ta, da smo imeli premalo stanovske samozavesti. Saj ni čuda! Za nas male kmete — in taki smo na Slovenskem do malega vsi — se je država presneto malo brigala, skrbela je le za kapitaliste in kmetska veleposestva, kakršna so na primer po Češkem in Ogrskem, ki so smrt za malega kmeta. Povsod so nas zaničevali in omalovaževali. Ni čuda, da se je kmet sam onlezel tega duha in smatral sebe kot manj vredno bitje, ki ničesar ne more zahtevati, le večjem da milostno čaka drobtinice z mlke kapitalistične države. Na kak resen odpor misliti, ni to nobenemu niti na um prišlo. Slovensko ljudsko stranko, ki se je na Slovenskem edino resno potegovala za kmeta in kolikor je bilo mogoče, marsikaj dosegla, so zmerjali in ji vedno očitali, da dela samo za kmeta in zopet kmeta, kakor da bi se za kmeta noben človek ne smel brigati.

In tako smo garali na svojih posestvih z večjo ali manjšo srečo, ne meneč še dosti drug za drugega, delali dolgove in romali čez lužo iskat zdravil zoper te dolgove.

Danes mora biti to drugače. Kmet peče hlebec, od katerega je vsa država, kmet je hišni oče, ki reže kruh v državi. Hišni oče pa ima tudi kaj govoriti v hiši, če pa nima, je pa to znamenje, da je hiša za nič in da bo propadla. Zato mora tudi Jugoslavija, v kateri ne bo govoril kmet svoje besede, kreniti pot navzdol.

Besede ne bomo imeli — to smo dosedaj prebridko izkušali — če ne bomo zvezani vsi v eno. Zato pa ni samo v našem lastnem interesu, temveč naravnost v interesu države, da se kmet trdno organizira, ker le trdno organiziran bo dobil

pri državnem krmilu tisto mesto, ki mu gre.

Kmetske zveze vstajajo! Liberalci, ki zastopajo predvsem kapitalistične sloje, so vznemirjeni in zmerjajo po svojih listih to pristno našo kmetsko organizacijo. Razumemo. Močno organiziran kmetski stan je smrt gnilobo razširjajočega, razkrajalnega kapitalizma in zato strah v liberalnih mogotcih. Tudi socialnim demokratom niso všeč kmetske zveze. Tudi razumemo. Socialni demokratje gredo za tem, da vse prevlada samo delavski sloj brez ozira na kmetski stan, ki naj izgubi svojo zemljo in naj bo samo delavec na državnem polju. Nič nimamo proti delavcu, saj smo sami delavci, več kot vsi drugi delavci, ker delamo, preden vstane zora in ne nehamo, dokler že zadnji solnčni žarki že davno niso utonili za gorami. Pozdrav našim trpečim tovarišem po tovarnah. Toda najbolj bomo prijatelji, če bomo pravični drug do drugega, če bomo dali drug drugemu, kar mu gre po krščanski pravičnosti. Socialni demokrat pa na krščansko pravičnost nima vere.

Kmetje, bojé se nas, ko smo se začeli organizirati. Ni se nas treba bati, ker nočemo nobenemu stanu kratiti njegovih pravic, temveč zahtevamo le zase tudi pravic, ki nam gredo. Mogočna država sloni edino le na zadovoljnih stanovih.

Kmetje, dopisujte v svoje glasilo, „Domoljuba“.

Bornove planine.

Bornove planine. Ko sem se mudil nekaj dni na Gorenjskem pod našimi lepimi planinami, sem opazoval, da se sučejo pogovori kmetov ponajveč okoli znanega barona Borna. Čul sem zabavljati čez vlado, da nič ne stori za razdelitev in da bo treba po boljševiško narediti. Jako vesel sem bil, da kmetje še niso pozabili prizadejanih jim krivic. Povedati pa vam moram, možje, da vam boljševikov ni treba klicati na pomoč. Poglejte le proti severu in vzhodu, kaka nesreča je boljševizem, zlasti za kmetski stan. Pri boljševikih dobro žive voditelji (židje) in tisti nemaniči, ki se zanje bijejo. V Jugoslaviji bomo že brez boljševikov napravili red in poravnali kmetu prizadete krivice. Mi vemo, da je bila vsa graščinska zemlja lastnina slovanskega naroda. Mi nismo pozabili, kake krivice je našemu kme-

tu prizadeval roparski nemški graščak. Ti, gorenjski kmet, pa si pozabil, da sta se oglasila pred 25 leti neustrašeno najprej »Domoljub« in »Slovenec in začela javnost opozarjati na krivice, katere ti prizadeva židovski baron, podpiran celo od tistih vladnih zastopnikov, ki so bili postavljeni, da branijo pravico. Takrat v listih še imenovati nismo smeli n. pr. kranjskega glavarja Gstetenhoferja in predsednika žalostnega spomina, barona Heina. — Čez več let mi je povedal pokojni dr. Žitnik, da je ta vladni zastopnik hotel ovirati, da bi jaz postal dušni pastir v ljubljanski škofiji, t. j. v njegovem pašaliku, ker je zvedel, da sem ves boj za planine jaz vprizoril. In pozneje: »Dokler sem jaz prezident, ta ne bo postal župnik.« Kot kapelan sem si namreč nabral pri vladi novih črnih pik. Te so se posebno pomnožile zadnja tri leta med vojno. To mimogrede opomnim v odgovor mokraškemu dopisniku v »Napreju«, ki mi očita, da sem se iz starega Avstrijca hitro prelevil v navdušenega Jugoslavana. Iz tega razvidi ta denuncijant, ki je med vso vojno v Ljubljani »rumenjake koval«, da sem jaz trpel za Jugoslavane — to so pri meni seveda naši kmetje, ne pa kakšni dobičkarji in oderubi — ko je on še kratke hlačice nosil. S tem je tudi povedano, da on ni rastlel v kmetski hiši. — Našim gorenjskim možem kličem nadalje v spomin veliki protestni shod pod Primoživevo lipo v Pristavi pri Tržiču l. 1894., na katerem so govorili naši velmožje dr. Krek, Žitnik in Povše. Ta shod je bil podlaga za gospodarske organizacije in napredek gorenjskih kmetov. Možje! Ne dajte se torej po nepotrebnem begati od hujskačev, ki iščejo samo lastne koristi. Imenovani trije veliki Jugoslavani že počivajo v hladnem grobu. Toda njihovo delo nadaljujemo mi, ki smo bili priče vam prizadetih krivic, zlasti pa naši mladi tovariši v V.L.S., ki imajo razum in srce za tiste ga kmeta, iz katerega so se sami rodili. Planine, katere so vam oropal s pomočjo tedanjih avstrijskih vladnih zastopnikov, dobite vse nazaj, in še precej za nameček in odškodnino. Podpisi, katere išče baron Born pri svojih odvisnežih, in sedanja dobra plača ne bodo nič pomagali. Mi vemo, da je plačeval med vojno oproščene kmete z vozno živino vred po osem kron dnevno. Vaš rojak M. Š...c.

Ali ste že ustanovili Kmetško Zvezo? — Le samo v organizaciji je moč!

Iz Kmetjskih Zvez.

Ustanovitev Jugoslovanske kmetjske zveze.

Včeraj dopoldne je bilo v hotelu Union dobro obiskano zborovanje kmetjskih zaupnikov, na katerem se je ustanovila Jugoslovanska kmetjska zveza kot osrednja organizacija vseh krajevnih kmetjskih zvez v Sloveniji. Zborovanje je otvoril posl. Ivan Brodar, ki je pozdravil navzoče, naglašal potrebo osrednje kmetjske organizacije, ki jo dokazuje ravno številna udeležba navzočih. Te zveze smo dosedaj pogrešali. Rabimo osrednje kmetjske organizacije, ki bo dajala navodila in smernice delovanju krajevnih kmetjskih zvez.

O nalogah Jugoslovanske kmetjske zveze je govoril načelnik poverjeništvu za kmetijstvo, prelat Kalan, ki je dejal med drugim:

Za našo gospodarsko samostojnost.

V težkih dneh se ustanavlja Jugoslovanska kmetjska zveza. Ako hočemo svoje naloge prav izpolnjevati, moramo gledati razmere tako, kakoršne so. Ves svet čaka uresničenja miru iz Pariza, ki pa žal ni sposoben dati svetu zasluženega miru, v katerem bi se mogle urediti razdrapane razmere, zlasti gospodarske, kar je glavne važnosti za kmetijski stan, ki more le v rednih razmerah próspevati.

Dosegli smo edinost države, a nismo še dosegli popolne edinstvenosti, ker so razmere v naših jugoslovanskih deželah tako različne, da bo treba desetletij, preden se popolnoma zenači to, kar je bilo tekom desetletij ločeno. Naša dolžnost je zato, da po svojih zastopnikih v Belgradu povemo, da so naše razmere popolnoma drugačne kakor one tam doli. Pri nas je samo kmet pripomogel, da tudi industrija nekoliko dela in da vsi dobimo še nekoliko surovin, ki so potrebne za življenje. Sedaj smo vsi politično ujedinjeni, vendar pa moramo gledati na drugi strani, da se nam, dokler trajajo sedanje razmere, zagotovi ona gospodarska samostojnost, da si lahko iz lastne moči opomoremo na višino. S tem ne bomo postali nobeni separatisti. S tem hočemo le okrepiti delo za našo državo, s tem pomagamo celi naši državi, ako se hočemo kot njen del gospodarsko ojačiti.

Šesttedenska mobilizacija.

Napovedana je šesttedenska mobilizacija, s katero je zopet kmetijski stan najbolj udarjen. Veliko žrtev je že prenašal kmetijski stan za vojsko. Mnogo mož in mladencev bo moralo zopet iti k vojakom, sicer za kratko dobo, vendar pa v času najhujšega poljedelskega dela. Ukaz o teh orožnih vajah ne pozna nobenih izjem pri kmetjskem stanu. Zato moramo naprositi naše poslance, da na vsak način dosežejo, da se vsi tisti kmetijski gospodarji, ki so edini možiki na svojem domu, oproste orožnih vaj, kajti vojak ne bo živel samo od puške in smodnika, pač pa od vsakdanjega kruha, ki mu ga bo pridelal edino-le

kmet. Naše meje so v resnici ogrožene, ampak tudi naši kmetjski domovi so ogroženi.

Davki in carina.

Druga rana na kmetjskem gospodarstvu so davki. Pri nas imamo davčne razmere, ki postajajo vedno silnejše in občutnejše. Tudi glede davkov so razmere pri nas popolnoma drugačne kot pa v Srbiji ali na Hrvaškem. Gospodje, ki so prišli iz Hrvaške in Srbije pripovedujejo, da tam razmeroma malo davka plačujejo. Davke v državi plačujemo najredneje mi. In da bi morali plačevati večje davke kot drugi državljani, gotovo ni pravično. Zato bi prosili naše poslance, naj izposlušajo zakon, s katerim se bodo davki izenačili. Ako imamo iste pravice, moramo imeti tudi vsi iste dolžnosti. Osebnega dohodninskega davka n. pr. v Srbiji ne poznajo. Če pa ta osebni dohodninski davek ostane, naj se uveljavi za vso državo, kajti ako se bo povsod pobiral, se bo tudi lahko razmeroma znižal. Naš dohodninski davek pa je krivičen, ker se pobira že od najmanjšega dohodka letnih 1600 kron. Pri kmetu se ceni dohodnina navadno tudi popolnoma napačno, ker se ne dela razlika med gospodarskim in čistim dohodkom. Pa tudi radi tega, ker je padla vrednost, bi se moral povišati z ozirom na določitev dohodninskega davka eksistenčni minimum 5- do 6krat na 8000 do 10.000 K. Naloga naših poslancev je, da stavijo v parlamentu potrebne predloge. Pa deželne naklade? Dežele so prenehale, in tako bi moralo prenehati tudi pobiranje deželnih doklad, oziroma bi se to moralo izenačiti. A dalje. Poverjeništvu za kmetijstvo je naročilo na Češkem za naše čebelarje, ki jim preti nevarnost, da jim poginejo vse čebele, tri vagone sladkorja, za katerega je plačalo 100.000 K. Za tovornino je plačalo 17.000 K, za carino pa 33.000 K našemu carinskemu uradu! Za stvar, ki je tako pomembna za važno panogo našega narodnega gospodarstva, nam dela oblast take težave, da računa celo ogromno carino. Seveda smo se pritožili, toda značilno je za naše razmere.

* Za 40 milijonov oškodovani.

Ko se je dovolila prosta kupčija iz Belgrada, so cene sicer nekoliko poskočile in kmet je bil nekoliko oškodovan za velike krivice, ki jih je moral pretrpeti. 40 milijonov kron znaša razlika med cenami, ki jih je prejšnja avstrijska oblast plačevala naši deželi za živino, in onimi v nemških deželah. Za ta denar smo bili oškodovani od avstrijskih oblasti in bi ga morali sedaj po vsej pravici zahtevati nazaj.

Lesne trgovine ne ljudom v roke!

Veliko in težavno vprašanje je vprašanje lesne trgovine. Pripravljajo se velike množine lesa, ki se bo sekal. Vprašanje lesne trgovine se bo zlasti razvilo tedaj, ko se bo rešila agrarna reforma. Ampak danes že vidimo, da se pojavlja veliki kapital, zbirajo se močotci v velike družbe, ki bi si polagoma prisvojile monopol v lesni trgovini. Veliko težav so

nam delali pred vojno Italijani, sedaj pa nam prete tudi z druge strani. Hrvatski ljudje snujejo pri nas cele pisarne za lesno trgovino, ki objublajo sedaj sicer visoke cene za les, pozneje pa, ko bi dobile gozdove v roke, bi začele pritiskati. Zato je treba organizirati tudi posestnike gozdov v vseh krajih, da bomo mogli tudi takim družbam pokazati moč. Naloga Jugoslovanske kmetjske zveze bo, organizirati vse kmete tako, da bodo mogli s svojo zemljo in svojimi pridelki razpolagati po svoji volji.

Liberalci hočejo uradnika na čelo kmetijske preosnove.

Kar se tiče agrarne reforme, smo prišli tako daleč, da se bo za to stvar osnovalo posebno poverjeništvu. Zaradi te stvari so precejšnje težave med strankami. Pristaši JDS hočejo postaviti na čelo tega poverjeništvu uradnika. Mi smo zato, da bi bil na čelu agrarne reforme pri nas agronom kot zastopnik kmetijstva. Lahko bi bili potem uradu prideljeni tudi juristi ali drugi uradniki, a vsekakor bi mu moral načelovati agronom, ki se razume na kmetjske potrebe. Ako se ne bo vlada na to stališče postavila, potem z njo zanaprej ne moremo več sodelovati. Jaz sem predlagal, da se poverjeništvu za agrarno reformo dodelijo tudi zastopniki poljedelstva in da se komisijam, ki bodo delovale v posameznih okrajih, pritegnejo tudi zastopniki kmetov onih krajev, ki razmere najbolj poznajo. Le ako se bo tako sestavilo poverjeništvu za agrarno reformo, bo lahko pravilno in nepristransko postopalo.

Le v organizaciji je moč.

Samo dotaknil sem se nekaterih vprašanj, ki so najbolj pereča. Kolikor bolj se bo razvijala industrija, toliko bolj je potrebno, da se okrepi kmetijski stan, ki se bo moral tudi posluževati vseh tehničnih sredstev, ako bo hotel vršiti v polni meri svojo nalogo. V tem zmislu pa je treba pouka, skušenj, shodov, velike, močne organizacije vseh kmetov. Naša dolžnost je, povedati vsem sosedom, da je samo v edinstvi kmetjskega stanu rešitev. Ako se boste stanovsko organizirali, ne boste po svojem krščanskem mišljenju delali drugih krivice. Ako hočete biti steber države in ako hočete biti za svoje delo vsaj plačani kakor zaslužite, potem si morate poiskati mesta v svoji organizaciji.

V tem zmislu vas pozdravljam z veseljem, kajti ravno v teh dneh je naš načelnik dr. Korošec hodil v istih poslih po Bosni, Hercegovini in Dalmaciji, kjer so se tudi osnovali velike kmetjske jugoslovanske stranke. Mislim, da se bo skupnemu delu posrečilo napraviti organizacije, kjer ne bo samo videti besed, ampak tudi sadu.

Govoru je sledilo živahno odobravanje, nakar se je vnela debata, v kateri so razni govorniki slikali težkoče kmetjskega stanu. Nato je govoril

Dr. Mohorič o smerih bodoče agrarne politike.

Kake naloge bo imela Jugoslovanska kmetjska zveza pri sedanjih razmerah?

Ene naloge za takojšnje in bližnje bodočnost, za danes in jutri. Mislimi pa moramo tudi na to, kako bo Jugoslovanska kmetiška zveza upravljala svoje naloge v bodočnosti. Na jasnem si moramo biti glede bodočnosti slovenskega kmeta sploh, ker pravijo, da je za slovenskega kmeta prišel konec. Pravijo, da je v Banatu in Slavoniji zemlja veliko bolj rodovitna kot pri nas, da se tam kmetu ni treba toliko truditi pri obdelovanju zemlje kot pri nas, da se slovenskemu kmetu ne bo več izplačalo gojiti pšenice, ker jo slavonski kmet cenejše pridelava. Že pred vojsko se je videlo, da kmet ni mogel svojih delavcev tako plačevati kakor so jih po tovarnah in rudokopih, dasi prej še ni imel konkurence. Naša zemlja ni tako ugodna za obdelovanje in tudi za rejo prašičev in goveje živine so drugod ugodnejše razmere. Prašiče pasejo celo leto in jih ne negujejo tako kot pri nas. Od vseh strani pa trdijo, da ima bodočnost industrija, četudi trenutno radi razmer z Nemško Avstrijo ne dobimo surovin, vendar pa bo uspevala, ker imamo silno mnogo vodnih sil. Ker ima Slovenija najboljše pogoje za razvoj industrije, se bo gotovo tudi razvila, zlasti ker ne bo imela konkurence iz Nemške Avstrije. Zato pravijo, da se bo pri nas razvila živahna industrija, kmetiški stan pa bo izginit. Zato je treba, da smo o tem na jasnem.

Z Banatom homo tekmovali ne v količini, temveč v kakovosti svojih pridelkov.

Ne gre, da se pri posameznih izdelkih, ki prihajajo na trg, gleda samo na ceno, ampak tudi na kakovost. Ako primerjamo našo živino s srbsko, moramo reči, da je vse kaj drugega kakor tam dobi. Če primerjamo Švico z našo deželo, vidimo, da znašajo stroški za živinorejo v Švici veliko več kot pri nas. Tam je živina še enkrat dražja kot pri nas, vendar pa smo jo radi kunovali, ker je bila boljša. Zato moramo gledati, da bomo gojili še boljše živino kot doslej, boljše pasme, da bomo lahko preskrbovali s plemensko živino Hrvaško in Srbijo, da ne bo treba Hrvatom in Srbom kupovati jo v drugih krajih.

Isto velja tudi glede raznih drugih pridelkov. Res je, da naša zemlja ni tako rodovitna kot tam doli. Res pa je tudi, da je slovenski kmet najbolj sposoben. Edino slovenski kmet je sposoben, da pridelava pridelek boljše vrste. Ako se bo industrija bolj razvila, potem bo ravno industrija ona, ki bo iskala boljših pridelkov. Tudi se bo mogla industrija dobivati vseh kmetiških pridelkov iz Banata in Slavonije, ker je ravno znano, da ravno pridelki boljše vrste ne prenesejo dolgih transportov. Zato bo naš kmet lahko izhajal. Naši kmetje so tudi v tem pred onimi iz Slavonije in Banata, ker imajo precejšnje gozdove. Iz teh gozdov bodo dobivali lepe pohodke. Treba je gledati, da naš les ne bo šel iz dežele neobdelan. Treba je, da ta les že obdelamo doma, da ostane za služek doma in da ne bo šel na tuje. Treba je, da dobimo dovolj domače industrije, ki ima najboljšo podlago v našem lesu. Treba nam je razširiti v veliki meri domačo obrt, vlasti lesno obrt.

Vodne sile naj služijo tudi kmetu!

Imamo pa tudi druge pogoje, ki nam dajejo prednost. Imamo naravne vodne sile, ki jih potrebuje naša industrija. Te vodne sile pa moramo v prvi vrsti izrabiti za kmetiške stroje, moramo porabiti kmetu v prid. Ako se v naših krajih razvije lepa industrija, naj ne bo to vzrok, da bi kmet popustil. Treba je kmetu s tem računati, da se bo moral prilagoditi razmeram, da bo mogel pridelati boljši pridelek, ki ga drugim še ni mogoče. Zato je treba rabiti tudi vse tehnične pripomočke, da bo naš kmet še bolj napredoval.

Kmet naj bo tudi trgovec.

Slovenski kmet je dosedaj trpel največ pod oderuštvo, ker je bil vsakdo na to navezan, kar kupi in proda. Med vojsko so se razmere poslabšale, ker je vlada podpirala le trgovce, kmeta pa tlačila. Že pred vojsko je kmet dobival najslabše blago, med vojsko pa je trgovec skrival blago, kadar se mu je poljubilo, in ga podražil, kadar se mu je zdelo. Značilno je, da se je ravno v zadnjih časih pojavila v popolnoma kmetiških krogih zahteva po konsumnih društvih. Res je, da se zavedamo, da je to zelo kočljiva stvar, ker je treba poznati blago in cene svetovnega trga. Kmet nima časa, pečati se s temi stvarmi, ker je njegovo delo pretežno, gotovo pa je, da bo treba naše šole preurediti tako, da bodo izrabile naš kmetiški naraščaj tako, da bo znal tudi trgovati. Našemu kmetu ne zadostuje v sedanjih časih kmetovanje, treba mu je tudi biti dober trgovec. V bodočnosti bo živel naš kmet v deželi, kjer se bo razvijala živahna industrija, vsled česar bo potreba še večja, da bo znal naš kmet dobro trgovati in kupovati. Jugoslovanska kmetiška zveza si mora zato postaviti nalogo, da tudi v tem pogledu organizira kmeta v nakupovalnih združenjih. Tudi naše šolstvo se mora ozirati na nove potrebe časa in zato je tudi povsem upravičena zahteva, da so pri šolskih svetih zastopniki kmetiških staršev.

Treba je misliti ne samo na vsakdanje in politične naloge, ampak tudi na ves razvoj našega gospodarskega položaja, da bo Jugoslovanska kmetiška zveza znala za pot in cilje kmetiških težinj in da bo opozorila državo na to, da stori vse, da ne bo noben del kmetiškega stanu trpel škode. Država mora iti kmetu v vseh ozirih na roko. Če imamo res bogastvo v deželi, naj pride v enaki meri v prid našemu kmetu, za napredek in razvoj kmetiškega stanu, za boljši pridelek. Dolžnost države je, da ustanovi zavarovalnico za nezgode pri živini, da poskrbi glede živinozdravništva, da ne bo kmetškemu stanu nedostopno, ker je predrag. Treba je tudi poskrbeti, da se bo znanje populariziralo, da si kmet v sili tudi sam pomaga. Uvedejo se naj tudi tečajji za cepljenje prašičev. H sklepu še enkrat: Treba boljših pasem, boljšega pridelka, a predvsem zavarovalnice za živino, da kmet pri gojitvi dragih pasem v slučaju nesreče ne bo imel prevelike izgube.

Če se bo to zgodilo, se bo naš kmetiški stan preporodil. Stopil bo v boljšo bodočnost, ako bo znal vedno pravo pot.

Po debati je poročal tajnik V. L. S. dr. Kulovec

o organizaciji Kmetiških zvez:

19. februarja je imelo strankino vodstvo sejo, v kateri se je naročilo načelstvu, naj izvede organizacijo Kmetiških zvez. Pod avstrijskim režimom se politične organizacije niso smele združevati v osrednje zveze. Po sedanjih postavi pa je to dovoljeno. Sedaj imamo že 28 okrajnih Kmetiških zvez organiziranih. Ker je tudi delokrog posameznih okrajnih Kmetiških zvez mnogokje prevelik, so se začele snovati tudi podružnice, da bi misel kmetškega združevanja prodira v slednjo kmetško hišo. Teh podružnic je sedaj že 50. Korak za korakom gremo dalje in naša misel prodira med kmete. Ako pravi »Slovenski Narod«, da zastopa najmočnejšo stranko, ne moremo drugače, kot da se nasmehnemo, ker vemo že danes, da bi ta najmočnejša stranka pri volitvah po večinskem sistemu ne dobila niti enega poslance pri nas, če se volitve izvedejo po večinskem načelu. Ko smo sklicali ta občni zbor, smo imeli namen, strniti kmetške vrste. Organizacijo je treba izvesti, da bo na poziv Jugoslovanske kmetiške zveze, prišlo v Ljubljano ali kamorkoli na desetisoče kmetov, kadar bo to zahtevala njih potreba. Dosedaj je organiziranih 15.000 kmetov, v teku enega leta bomo izvedli organizacijo in na prihodnjem občnem zboru upam, da ne bo zastopanih samo 15.000, ampak 100.000 kmetov. Naša organizacija se širi že preko mej Slovenije. Prihodnjo nedeljo se ustanovi Kmetiška zveza, ki bo obsegala že del Kranjske in Hrvaške. V okolici Zagreba so se že ustanovile Kmetiške zveze, ki nosijo ime seljaške demokracije. Potem bo misel kmetiške organizacije prodirala dalje med naše južne brate. V sedanjih burnih razmerah se ne bomo dali terorizirati od par ljudi, ako hočemo, da nastopi čimprej red in mir dela. Pustimo osebnosti na strani. Delajmo na to, da bo mogel načelnik Jugoslovanske kmetiške stranke stopiti pred oblast in reči: Za menoj je več 100.000 mož, ki ravno tako mislijo kakor jaz.

Volitve.

Kot načelnik Jugoslovanske kmetiške stranke je bil soglasno izvoljen poslanec Ivan Brodar med živahnim odobravanjem.

V odbor so bili izvoljeni: kot podnačelnik posl. Pišek, predsednik štajerske Kmetiške zveze; kot odborniki: Fr. Karpe (župan, Moste); Franc Grebenc (Dol. Laze); Bonač (Begunje); Janez Antončič (Dole pri Temenici); dež. poslanec Brenčič (predsdlnik Kmetiške zveze na Vrhniki); Jožef Mrak (Podgorje); dr. Mohorič; Burger (Hrašče); Iskra (Hlebce pri Radovljici); župnik Tekster (Višnja gora); kot namestniki: Jožef Miklavc (Podmolnik); Karel Zaplotnik (Zlatence pri Motniku); Ant. Debeljak (Reka pri Vel. Laščah); Jevnikar (Št. Vid pri Zatičini); Stanovnik (Horjul); Fr. Borc (Šmarca); dež. posl. Finžgar (za radovlj. okraj); Ant. Globelnik (Bršljin); župan Bajuk (Drašiče); Jos. Gale (Trebeževje); dež. poslanec Kopal (Gabrijele); Ant. Turk (Cerknica).

Takoj po zborovanju se je vršila odborova seja, pri kateri sta se kooptirala v odbor sledeča dva člana: Anton Cvenkelj iz Ljubnega in Puntar iz Unca. Odbor se je sestavil sledeče:

Ivan Brodar, poslanec, načelnik;
Franc Pišek, poslanec, 1. podnačelnik;

Miha Iskra, Hlebce pri Lescah, 2. podnačelnik;

Franc Karpe, Moste, 3. podnačelnik;

dr. Jaka Mohorič, tajnik;
Janez Antončič, Male dole pri

Temenici, tajnikov namestnik;

Jože Miklavc, Podmelnik, blagajnik;

Jože Burger, Hraše pri Smedniku, blagajnikov namestnik.

V vodstvu »Jugoslovanske kmetijske zveze« so vsi zastopniki okrajnih kmetijskih zvez.

Resolucije.

Po končanih volitvah so se soglasno po daljši debati sprejele resolucije, ki se odpošljejo tudi deželni vladi.

1. Vsled najnovejših dogodkov na Koroškem je slovensko kmetijsko ljudstvo tamkaj izpostavljeno najhujšemu trpljenju ter obojeno na narodno in gospodarsko smrt. Pozivamo deželno in osrednjo vlado, da brez odloga stori svojo dolžnost. Slovenski koroški kmetje so sestavni del naše države in dolžnost države je, da jih brani.

2. Sprejeta je bila dalje tudi protestna resolucija proti zasedanju slovenske zemlje po Italijanih.

3. Zahtevamo, da se naše denarno stanje (valuta) hitro uredi.

4. Za zboljšanje naše valute naj se izvede hitro davek na vojne dobičkarje.

5. Osebna dohodnina naj se prične z dohodki 10.000 K in ne z 1600 K.

6. Pri agrarni reformi (razdelitvi veleposestev) naj se upoštevajo potrebe malih kmetov, kajzarjev in kmetijskih delavcev.

7. Zahtevamo kmečko zbornico, ki imej odločilni vpliv na zakonodajo in upravo.

8. Zahtevamo, da pride v višji šolski svet tudi zastopnik kmetov in krščanskih učiteljev.

9. Zahtevamo, naj se hitro sklene zakon o novem volilnem redu s proporcem, da se bodo mogle volitve vršiti takoj po sklepu miru.

10. Zahtevamo sklicanje pokrajinskega zbora.

11. Cepljenje prašičev naj dobijo v roke v tem izurjeni kmetje; upeljejo naj se za to posebni tečajji, a že sedaj izurjeni fantje naj izvršujejo ta posel. Cepivo mora preskrbeti država.

12. Ustanovi naj se takoj »Zavarovalnica za živino«.

13. Železniški tarifi naj se znižajo.

14. Davki naj se izenačijo, kmet plačaj samo en davek.

15. Židom se mora prepovedati vsaka trgovina v naših zemljah.

16. Vojaška oblast naj skrbi, da se bodo kmetiskim možem in fantom, ki so vojski, v največjem možnem obsegu dovoljevali dopusti, oziroma oprostitve.

17. Slovesno ugovarjamo, da oddajajo organi dr. Žerjavu, podpredsedniku deželne vlade, les iz razščenih gozdov in stavbe kar pod roko brez javnega razpisa. Zahtevamo, da se vse take pogodbe razveljavijo, ker imajo vse take kupčije, ki so sklenjene brez javnosti, značaj politične korupcije na sebi. Zahtevamo, da se vse take pogodbe sklepajo potom javnih dražb in da imajo pri enakih ponudbah prednost zadruga.

Kmetijske zveze zborujejo.

Shod v Žužemberku. Na belo nedeljo se je vršil v društvenih prostorih velik shod K. Z. Ustanovila se je K. Z. za žužemberški sodni okraj. Kmetje so z velikim zanimanjem sledili govornikom, ki so jim govorili o potrebi organizacije kmetijskega stanu, o agrarni reformi, o nepravilno visokih davkih, ki jih nakladajo našim kmetom. Osvetlili so primerno tudi počenjanje par ljudi, oziroma človeka iz trga, ki agitira s podržavljenimi Auerspergovimi gozdi za liberalce. Kmetje v K. Z. — vsi takozvani vaši prijatelji bodo postali kmalu poniznejši. — Sprejete so bile resolucije, kakor na drugih shodih, poleg tega so pa še zborovalci zahtevali, da naj vlada takoj pošlje v Žužemberk prepotrebne zdravnike in da se notarijat takoj podržavi.

Iz Sv. Križa pri Kostanjevici. Na velikonočni ponedeljek se je vršil tu shod ob udeležbi skoro vseh gospodarjev vsega okoliša. Poživila se je zopet Kmetijska zveza, ki je tu ustanovljena že od leta 1909, in se je izvolil odbor. Sprejele so se soglasno naslednje resolucije: Pozivamo krščanske kmete vse Jugoslavije, naj se organizirajo v vsaki župniji v Kmetijski zvezi in naj se ne dajo cepiti v liberalne meščanske kmetijske stranke. Zahtevamo, da se čimprej skliče deželni zbor in se razpišejo volitve za državni in deželni zbor. O vojni in miru odločuj edinole ljudstvo; protestiramo proti vsaki ustavi, ki daje pravico odločevati o vojni in miru le nekaj osebam. Prisilna vojaška dolžnost naj se čimprej odpravi in omeje naj se izdatki za militarizem. Zahtevamo, da se dohodninska postava izpremeni, še preden se začne izterjati sedanja odmera, kajti drugače bi prišlo vsled prevelikega razburjenja do pobojev ob izterjevanju dohodnine. Kmet pred vojno ni nikdar plačeval dohodnine in zdaj je vključ navidezno naraslim dohodkom na slabšem kot je bil pred vojno. Najnižji postavki naj se sedanji valuti primerno nemudoma zviša tako, da dohodnina kmeta ne bo zadevala. Obleka in hrana naj se šteje med stroške. Vlada naj ne dovoli prostega uvoza vina iz drugih držav. Vlada naj zaposli brezposelne s primernim delom in naj ne plačuje postovanja, ker sicer je ogrožen ves družabni red. Zahtevamo, da se nam takoj zopet dovolijo živinski sejmi. Lov in ribolov na lastnem posestvu bodita prosta. Zahtevamo, da takoj zopet prične voziti pošta v Sv. Križ vsak dan in ne šele vsak drugi ali tretji dan. Oblast naj nemudoma poskrbi za popravo silovito zanemarnjenih cest in naj strogo nastopi tudi proti ciganom, ki so postali tu že zopet zelo občutna nadloga. Preskrbi naj čimprej petroleja, soli in sladkorja. Soglasno se odo-

bri ustanovitev konsuma, da se rešimo izkoriščanja pri nakupovanju prodajalniškega blaga. — Povsod vsi v Kmetijske zveze, v organizaciji je rešitev!

Vodice. Na velikonočni ponedeljek popoldne je priredila pri nas Kmetijska Zveza za kamniški okraj svoj shod. Zborovanje je bilo dobro obiskano. Poročal je najprej g. dr. poslanec Štrcin iz Komende. Povedal je marsikatero zanimivost iz Belgrada, pojasnjeval delo Jugoslovanskega kluba v Narodnem predstavništvu in poudarjal, da edino ta klub uspešno delal za kmeta. Nato je povzel besedo g. dr. Jež, ki je poslušalcem opisal bedo in trpljenje naših bratov pod italijanskim, nemškim in mažarskim jarmom. Ljudje so z zanimanjem sledili izvajanjem govornika. Bilo je seveda tudi nekaj takih, ki se sedaj delajo zelo nevedne, in zahtevali raznih potrebnih in nepotrebnih pojasnil. Zlasti ni bilo nekaterim všeč, da bi vero vmešavali v politiko. Nekdo je celo rekel, da je dovolj, če ima vero na rožnem vencu. Taki naj bi bili prijatelji našega slovenskega ljudstva. Po shodu se je zapisalo precejšnje število gospodarjev in gospodinj v Kmetijsko zvezo.

Iz Doba. Dne 27. aprila smo imeli tu v ljudski šoli ustanovni shod krajevne kmečke zveze za dobsko župnijo. Udeležilo se je shoda okrog 80 mož in mladeničev in čez 20 žena in deklet. Mnogo somišljenikov pa se je dalo oplahiti skrajno neugodnemu vremenu. Govorila sta g. dr. Lovro Pogačnik in dr. Stanonik, ki sta zborovalcem povedala mnogo zanimivega o sedanjem gospodarskem položaju v naši novi državi in važnih gospodarskih načrtih za prihodnost. Zela sta mnogo pohvale. Opisalo se je lepo število članov, druge pa bo nabral začasni odbor, ki je bil na shodu izvoljen. Za bodrilni vzgled onim somišljenikom, ki so se ustrašili vremena, postavljamo g. govornika dr. Pogačnika, ki jo je vključ dežu in snegu peš primahal iz Ljubljane v družbi svojih ljubkih otročičev. Za dobro stvar se je treba žrtvovati! Na shodu so bile soglasno sprejete sledeče resolucije:

1. Deželna vlada se naproša, naj deluje na to, da se čimprej skliče pokrajinsko veče, da morejo poslanci izmed ljudstva vlado poučiti o mnogih prečih ljudskih potrebah in ljudstvo ne izgubi vere v demokratične tendence vladajočih krogov.

2. Ker so se zaradi proste kupčije živila zelo podražila, vojne podpore pa so z večine prenehale, zato so revnejši sloji tudi na deželi zašli v veliko stisko glede preživljanja. Naprosimo torej deželno vlado, naj tudi za reveže na deželi oskrbi cennejših živil, ter tako odpravi glavni vzrok vedno bolj rastoče nezadovoljnosti.

3. Resolucija o osebni dohodnini je vsebinsko ista, kakor smo jo že parkrat priobčili. (Op. ur.)

4. Ker so obdelovalne razmere na Gorenjskem različne od onih na Dolenjskem, kjer že obstoji kmetijska šola, pridružujemo se zahtevi, izrečeni na shodu v Cerkljah, naj se za Gorenjsko v doglednem času ustanovi kmetijska šola za sinove gorenjskih kmetovalcev. Prirejali naj bi se v njej tudi posebni zimski tečajji za kme-

lovalce, v katerih naj bi se zlasti s podarkom gojil pouk o sadjereji.

5. Zahtevamo, da se pri oproščevanju vojaške dolžnosti kmečkih sinov postopa pravično in da se ne vpoklicujejo novi vojniki.

6. Zahtevamo, da se vsi davki v naši novi državi izenačijo in da se nanovo uredi zemljiški kataster.

7. Za vse javne zastope zahtevamo vpeljavo proporca pri volitvah.

8. Ljudske šole naj se preosnujejo kmetiskim razmeram primerno.

9. V naši novi državi naj se izpelje prava demokratična ustava in uprava.

Shod K. Z. v Cerkljah na Dolenjskem.

Kmetska zveza, ki se je ustanovila za občino Cerklje 16. februarja 1919., je priredila 27. aprila v cerkljanski ljudski šoli javen shod. Bil je naravnost veličasten. Zborovalni prostor je bil do zadnjega kotička napolnjen, veliko zborovalcev je moralo ostati zunaj. Glavni govornik urednik Kremžar je pojasnil zbranim ljudstvu pomen Kmečke zveze, nevarnost boljše vizma in njega posledice, dobrodejen vpliv krščanske demokracije v političnem življenju. Ljudstvo mu je burno ploskalo in se mu glasno zahvaljevalo. Drugi govornik profesor dr. Samsa je v kratkih besedah dokazal hinavščino raznih demokratskih meščanov, ki se usiljujejo ljudstvu po deželi. Sprejete so bile navdušeno in enoglasno resolucije:

1. Proti italijanski okupaciji.

2. Ker sedanjega narodnega predstavnštva ni izvolilo ljudstvo, smatramo vse vladne naredbe začasne in jim ne priznamo stalnih zakonov. Zahtevamo, da narodno predstavništvo izdela čim prej volilni red za ustavodajno skupščino na podlagi splošne, indirektno, tajne volilne pravice s proporcijnim sistemom za moške in ženske. Na ta način izvoljena konstituenta naj odloči o končni ureditvi naše države.

3. Zahtevamo, da dobi kmeti stan in krščansko misleče učiteljstvo po enega zastopnika v višjem šolskem svetu.

4. Proti krivični odmeri previsoke odškodnine. Zahteva se glede ugotovitve dejanskih dohodkov občinsko razsodišče.

6. Ugovor proti 200 odstotnem zvišanju tarifov na južni železnici.

7. V Cerkljah naj se ustanovi samostojen poštni urad. Poštni sel naj prihaja v vse vasi, ne pa samo v nekatere.

8. Pri delitvi veleposestev naj imajo glavno besedo kmečke zveze dotičnega okraja.

Ne bodite smešni!

Socialni demokrati pišejo v »Ljudskem glasu« takole: »Socialni demokraciji je vera sveta stvar in zato zahteva, naj se je nikar ne vlačijo v posvetne boje.« V istem hipu pa piše socialnodemokratični dnevnik »Naprej«, ki je dušni oče in voditelj »Ljudskega glasa«, da bo krščanski nauk kmalu odpravljen iz šol in namesto tega naj bi se učilo, kako so živeli in delali veliki možje in umetniki. Ravno tako spominjamo bralce na socialnodemokratični dnevnik »Zarjo«, ki je izhajala pred

vojsko, in ki je dan za dnem v svojem listu, torej v »posvetnem boju« tako grdo blatila vse, kar je verskega, da človek ne bi mogel verjeti, da zamore slovensko pero napisati taka bogokletja. In sedaj pa pravi »pobožni« Ljudski glas, da je socialni demokraciji vera »sveta stvar«.

Socialne demokrate smo dosedaj spoštovali, ker so svoja načela vedno odkrito kazali, če je bilo to komu všeč ali ne, in so se v tem oziru razločevali od liberalnih govornikov, ki so na shodih molili angelovo češčenje in kazali rožne vence, kadar jim je šlo trdo za glasove, toda sedaj vidimo, da je naš prijatelj Ljudski glas zapustil odkrito pot socialnih demokratov in si nadel pobožno krinko čisto po tistem receptu, ki ga je izdala nemška socialna demokracija na svoji zadnji strankarski konferenci na Dunaju: »Tudi kmeta moramo socialnodemokratično vzgajati, toda o veri mu ja nič govoriti!«

Ljudski glas« bi pa zelo pošteno ravnal, če bi se predstavil ljudem kot tak, kakršen je, n. pr. takole: Vidite, kmetje, jaz sem Ljudski glas. Socialni demokrat od nog do glave. Sem popoln brezverec in se bom kar najkrepkeje potegoval za to, da se krščanski nauk pomeče iz šol, da se krščanski zakon odpravi, da mož zavže svojo ženo, kadar se mu le druge zljubi, sem za to, da se državne postave prav nič ne ozirajo na božje postave, katerih sploh ni, ker Boga ni; sem komunist, to se pravi: zasebna last naj se odpravi in vse naj bo vsem skupno, skupno bomo delali (kar jih ne bo skupno lenobe paslo; op. ur.) in skupno jedli (pri skupni jedi bodo vsekakor bolj zastopani kot pri skupnem delu; op. ur.); tudi boljseviki so mi zelo všeč in ne trpim zoper nje nobenega zabavljanja.«

Vidiš, tako nekako, preljubi gospod »Ljudski glas«, to bi bilo pošteno in odkrito, in to bi si ti tudi najbolj podalo. Zoper pobožnost se je pa socialna demokracija vedno bojevala, zato se nekoliko čudno in neverjetno vidi, če jo sedaj nadenkrat v zaščito jemlje. Le odkrito si pogledajmo v obraz, pa bo še najboljše.

Kakšni boljseviki so pa to?

Preteklo nedeljo se je vršil na Šmarni gori tabor Orlov iz ljubljanskega okrožja. Vrli fantje, 88 jih je bilo v lepih rdečih uniformah, na obrazih zdravje, v srcu pa smisel za organizacijo, za napredek, za poštenost, za delo: same stvari, ki so neobhodno potrebne za obstanek in zdrav razvoj naših družin.

Ko je pred cerkvijo govoril profesor Puntar zbranim Orlom in obilni množici, je prišlo iz gostilne nekaj pijanih fantov, ki so menda doma iz ljubljanske okolice ter kričali: Živijo boljšeštvot! in motili nekaj časa govornika. Ko so jim bližnji ljudje nekaj krepkih povedali v obraz, so odšli pit in plesat.

Naši ljudje bi v svojo lastno korist dobro storili, da bi takim ljudem, ki imajo smisel edino le še za pijačo, ples, zabavljanje in hujskanje, sami stopili na prste. Kam pa naj pridemo, če bi taki boljseviki imeli pri nas prvo besedo. Kdo pa bo de-

lal? Kdo bo pa še varen svoje svobode in imetja ter celo življenja? Te ljudi je treba ozdraviti, ker so bolni v svojem mišljenju in v svojih nazorih. To bodo najlažje storili lastni ljudje, ki jih poznajo in imajo več ali manj vpliva nanje. Zato je pa neumno po oštarijah tem velikobesednežem kimiti in pritrjevati, kakor da bi bile njihove besede edinozveličavne. Po toči zvoniti bo prepozno.

Tedenske novice.

Jugoslavija.

j Vpoklic k 6 tedenskim orožnim vajam. Vojno ministrstvo je izdalo pozivni razglas za letnike 1890—1894 na šesttedensko orožno vajo. Priti morajo vsi v teh letih rojeni, ki so bili asenfirani za vojaško službo ali ki so bili pri črnovojniškem prebiranju spoznani sposobnim za službo z orožjem, ki so v ozemlju SHS rojeni ali pristojni ali ki ne morejo dokazati tujega državljanstva. Zglasiti se morajo: letnika 1893 in 1894 dne 7. maja, 1891 in 1892 dne 10. maja, 1890 dne 12. maja pri pristojnih vojaških poveljstvih.

j Na Koroškem gor. Na Koroškem divjajo nemške tolpe, ropajo in vršijo nasilja kot turški janičarji. Ker so se kmetje uprli in prosili za pomoč naše vojske, so se le-ti prošnji odzvali. Toda bilo jih je premalo. Koroški vojaki pomešani z raznimi tolpmi, oboroženi z italijanskimi strojnimi in topovi ter opremljeni z italijansko municijo, so pritisnili na naše, ki so se morali premočnemu pritisku umakniti. Tako je Velikovec zopet prešel v nemške roke, istotako Apače in Sv. Marjeta. Zavzeli so tudi severni izhod predora med Področico in Jesenicami. Italijani komaj čakajo, da Nemci zasedejo Jesenice, ker bi potem hitro priskočili Italijani na Kranjsko red delat — in potem se nas Bog usmili. — V Parizu se pa živ vrag ne zmeni za vse to, temveč delijo in režejo pravico, kakor jim vladohlepnost velevala. j Maribor je 1. maja praznoval polletnico svojega osvobođenja izpod nemškega jarma.

j Naše zahodne meje. Wilson je menda predlagal sedaj to mejo med Slovenci in Italijani: Na Tolminskem bi bila meja bivša goriška deželna meja. Idrija bi ostala naša. Meja bi šla čez Trnovski gozd, Nanos, Razdrto ter odtod v istrsko dolino Raše. Na tak način bi Vipava ostala Italiji, nam pa Postojna ter vsa proga preko Št. Petra na Reko. — Ker se je Wilson zavzel za to mejo, ni dvoma, da bo sprejeta. Naša delegacija skuša rešiti vsaj še Sv. Lucijo na Tolminskem. Upanja za to pa ni. Naši hočejo doseči vsaj narodno avtonomijo za Slovence, ki ostanejo pod Italijo. — Menda Wilson sam priznava, da je ta meja Slovincem krivična, a pravi, da se sedaj ne da več doseči, pač pa se naj potem Slovenci pritožijo na Zvezo narodov.

Domače novice.

d Jugoslovanska ljudska stranka. V velikonočnih počitnicah je prepotoval načelnik naše Ljudske stranke Dalmacijo,

Bosno in Hercegovino, kjer je proučeval prehrano ter obenem strankarsko življenje v teh deželah. Njegov uspeh je bil ta, da se osnuje tudi v Dalmaciji, Bosni in Hercegovini ljudske stranka, za katero so zlasti bosenski in hercegovski Hrvati zelo navdušeni.

d Vojaški dopusti za poljedelska dela. Poveljstva polkov, zavodov, oddelkov itd. dovoljujejo moštvo dopuste do 14 dni, in sicer v prvi vrsti samostojnim kmetom in rokodelcem, ki so potrebni za popravo kmetijskega orodja, potem sinovom kmetov-gospodarjev in slednjič kmečkimi delavcem, za katere prosi gospodar. Moštvo iz zaledja ima pravico do dopusta le v tem slučaju, ako se izkaže s potrdilom županstva.

d Škoda po deževju. Vsled neprestanega deževja se je v Črneči vasi, sredi vinogradov, utrjala zemlja 70 m na široko in 200 m na dolgo in 10 m globoko. Dvema posestnikoma stav vinograda čisto uničena za vedno, trije posestniki pa so občutno oropani delov svojih vinogradov. Škoda znaša 40.000 K. Prizadeti prosijo vlado, da nemudoma odpiše davke in ukrene vse potrebno, da se ne bo še naprej utrjavalo.

d Izobraževalno društvo pri Sv. Gregorju priredi v nedeljo dne 11. t. m. igrokaz F. S. Finžgarjevo »Našo kri«. Med posameznimi dejanji svira škocijanska godba na pihala. Domačini kot sosede vladno vabljeni.

d Staršem, ki imajo otroke v šoli, zelo priporočamo list »Angelček«. Vsled velike draginje pri papirju in tisku za dolgo ne moremo pričakovati primernih novih knjižic za šolsko mladino. Tem večjega pomena je dober mladinski list. »Angelček« izide večkrat na leto in stane za vse leto 2 K 50 v. Starši, ki list naroče, napravijo vesele otroke, pa tudi sebi, ker otroci, ki radi berejo »Angelčka«, so uboglivi. Za naročilo zadostuje, da se na podpisnici sporoči naslov, na katerega se naj list pošilja. Dopisnica se naj naslovi: »Angelček«, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 80. Prvi pošiljatelj je priložena položnica, s katero se lahko poravnava naročnina.

d Seznam živih pripadnikov ljubljanskega pešpolka 17, obsegajoč 2000 imen, je svojcem na vpogled v pisarni »Slovenskega Rdečega križa« (Poljanska cesta 4) in v evidenčnem uradu nadomestnega bat. v Peterski vojašnici. Imenik je bil sestavljen ravno pred razdelitvijo polka na delavske stotnije in je došel po velikih ovinkih semkaj. Pri pismenih vprašanjih naj se na vsak način navede polkova stotnja (kompanija). Kdor ni dobil nobenega glasu od svojcev od novembra l. l., naj vprašuje. Pisarna »Slov. Rdeč. križa« odpošilja vsjo pošto potom laške misije. Opozarja se še enkrat: dopisnice naj se pišejo s črnilom, kratko, razločno, brez znakov, z natančnim naslovom (centuria lav., Compagnia, Nr. . . .). Dež. vlada za Slovenijo je nekazala za vjetnike podpore 50.000 K, »Slov. Rdeči križ« 10.000 K, društvo »Dobrodelnost« je prejelo na posamezne naslove 9.113 K, splošno za ujetnike pa 1.862 kron. »Slov. Rdeči križ« je prejel 1210 K. Potom Ljubljanske kreditne banke se je odposlalo za

sedaj K 6500. Nadaljni zneski se bodo odposlali, ko bode varna pot zagotovljena, kar se ima zgoditi v najkrajšem času.

Š.-c.

d Postojnskega dekana g. Beštra so Italijani izgnali, ker je še vedno občeval z ljubljanskim škofom in ker se je vršila na velikonočno soboto procesija. Ker so kaplana že preje izgnali iz Postojne, sedaj v mestu ni nobenega dušnega pastirja.

d Ustanavljanje društev. V zadnjem času se množe slučaj, da prijavljajo ljudje ustanovitve društev v predpisih starega avstrijskega zakona o društvenem pravu z dne 15. nov. 1895, št. 134 drž. zak., deželni vladi za Slovenijo, dasi je ta zakon že davno raveljavljen in velja sedaj naredba Narodne vlade SHS v Ljubljani, št. 134, z dne 25. nov. 1918, uradni list št. 14. — Določbe te naredbe se glase: § 2. Društvo mora ustanovitev, pravila in sedež društva, dalje člane vodstva tekom treh dni naznaniti pristojni oblasti. Enako je naznaniti vsakokratno izpremembo teh okolištin. — § 5. Pristojna oblast je okrajno glavarstvo, v mestih z lastnim štatutom magistrat. (Tam, kjer je v mestu policijsko ravnateljstvo, pa to.) — § 6. Vse vloge društev so proste kolka. Občinstvo se opozarja na to naredbo, da se je drži in tako izogne časovnim zamudam in nepotrebnim stroškom.

d Izprememba časa. V Jugoslaviji se ni za poletje uvedel poletni čas, kakor je bilo to med vojno. Ta izprememba časa je bila nemškega izvora. Tudi na Češkem se ne uvede. Pač pa se je pri nas uvedlo s 1. majem novo štetje ur, namreč od 1 do 24, in sicer od polnoči do polnoči. Namesto 1 popoldne bomo rekli 13 in namesto 2, 3, 4 popoldne itd. bo 14, 15, 16 itd. Skraja bo sicer to malo nerodno in bo vzbujalo smeh, sčasoma se bomo pa privadili in priznali, da je to praktično, ker ne bo treba vedno dostavljati: dopoldne in popoldne, po dnevu ali ponoči itd.

d Grosuplje zopet oživiljene. Svoj čas je poverjeništvu za promet prekrstilo pristno slovensko ime Grosuplje v Velike uplje in na kolodvoru se je blestela spakedranka: Velike uplje. Sedaj je isto poverjeništvu uvidelo svojo zmoto ter zopet uveljavilo prvotno ime Grosuplje.

d Velika povodenj v Kostanjevici. Povodni zadnjega deževja je nastala v Kostanjevici na Dolenjskem in okolici velikanska povodenj, ki ni le poplavlila vse okolice temveč udrla v kleti in sobe, kjer je stala zelo visoko. Škoda je ogromna.

d Vinski tatovi na železnici. Na kolodvoru v Zalogu so bili ukradeni 3 sodi vina v skupni vrednosti čez 4000 K. Tatove so zasačili v osehah delavcev Ivana Mejača, Ivana in Franca Kosa ter Franca Sevška. Vino so prodali gostilničarju Albinu Plevniku v Sp. Kašlju za 3500 K. Pripeljali so ga pozno ponoči h Plevniku, ki je dal v to svrhu konja in voz. Ponoči so vino pretočili, nakar jim je kupnino plačal, ki so si jo med seboj razdelili. Sodišče je obsodilo Franceta Kosa na 10 mesecev, vse druge soobtožence pa na 8 mesecev težke ječe.

d V aprilu zmrznil. Pred okoli 12 dnevi sta šla posestnikov sin Anton Logar in zabeznik Jožef Bucek, oba iz Boh. Bistrice,

čez Suhoplanino na Primorsko kupovat blago. Nazaj grede po isti poti je Logar, ki je bil bolj slaboten in rahlega zdravja, vsled velikega viharja, mraza in snega popolnoma onemogel tako, da ga je moral tovariš nesti in vleči. A tudi slednjega so začele moči zapuščati. Treba mu je bilo misliti na lastno varnost, da ne bi zmrznil. Radi tega je pustil Logarja, ki je bil že skoro mrtev, na licu mesta in šel v Boh. Bistrico po pomoč, kamor je šele drugi dan došel. Še isto dopoldne so šli Logarjevi z Buckom na kraj nesreče, kjer so našli Logarja popolnoma zmrzlega.

d Tihotapstvo s konji. Nekemu mlademu konjskemu tihotapcu so naše straže ob. neji odvzele že 39 konj, ki jih je hotel spraviti čez mejo v Nemško Avstrijo.

Drugod po svetu.

p Konec boljševiške vlade na Ogrskem. Na Ogrskem je boljševiška vlada popolnoma propadla, ker razmer ni le izboljšala, temveč poslabšala. Ententa bo baje zasedla celo Ogrsko in govori se celo da bo neki angleški princ postal — ogrski kralj.

p Mirovni pogoji Nemčiji bodo zelo trdi. Belgija dobi nekaj ozemlja, Francoska Alzacijo, poleg tega zasedejo ententine države za 15 let Porenje in sicer z 200.000 možmi, Belgija pa z 20.000. Stroške zasedbe plača Nemčija. Poleg tega mora Nemčija takoj plačati 25 milijard vojne odškodnine, od katere dobi Belgija takoj 7 milijard. Če Nemčija ne bo hotela podpisati mirovne pogodbe, se bodo morali nemški zastopniki takoj vrniti domov, premirje bo odpovedano in ententina armada bo začela zopet prodirati.

Dopisi.

Radovljica. Izobraževalno društvo priredi dne 11. maja ob 4. uri popoldne v Ljudskem domu pedučno predavanje o alkoholizmu s skriptičnimi slikami. Vstop vsakemu prost. Pridite v obilnem številu!

Celje in okolica. Na belo nedeljo ob 8. uri zjutraj se je vršil v dvorani pri Belem volu shod Kmetске zveze za celjsko okolico. Govoril je dr. Ogrizek o klasifikaciji črničnih konj, ki se je vršila 23. in 24. aprila. Govornik je poudarjal o nepravem ključu klasifikacije, namreč ker vlada ni nastavila dnevnih cen in pri tem imajo kmetje veliko škodo. Konja, katerega dnevna cena je 6000 do 8000 kron, je komisija plačala kvečjemu do 2000 kron. Dalje so se mnogim odvzeli konji, katere rabijo za delo, dočim so jih za zabavo pustili. Govornik je poudarjal, da v Jugoslaviji ne smejo vladati tiste starokopitne krivice, kot so v Avstriji. Poslala se je reolucija na vlado. Hvala Vam, gospod Ogrizek, za trud. — Isti dan ob 4. uri popoldne je bil shod za krščanskomisletce ženstvo iz Celja in okolice. — Dne 19. maja bode Marijina družba iz celjske fare priredila božjo pot na Svetino. Imele bodo dve pridigi, sv. mašo, potem kratke nagovore, morda še igrice. Pred odhodom litanije. Ako bode slabo vreme, pridevete odpade. — Dne 28. aprila smo sprejeli vlak z zemeljskimi ostanki Zrinjskega in Frankopana. Kolodvor je bil okrašen z zelenjem, trobojnicami in tisočglava množica je čakala na prihod. Vlak je prispel med streljanjem iz topov in zvonjenjem zvonov vseh cerkv kvá burno pozdravljen od ljudstva. Glavar Andrejka je v imenu naroda proslavil spona pokojnikov, ki sta ležala v okrašenem vlaku. Celjsko pevsko društvo je zapelo mogočno Zrinjsko-Frankopanko. Vlak se je zopet odpejal ob streljanju iz topov in živio-klici. Z

riakom se je pripeljal general Maister. — Povzljivam štajerske g. dopisnike, da se oglašijo v Domoljubu. Okoličan.

Iz Loma. Od 10. do 14. aprila smo meli v naši fari mislijo. Vodil ga je P. Emilian Dvogan iz Nazarjev, Štajersko. Izvrsten govornik je dosegel s svojimi krasnimi pridigami velike uspehe. Nazadnje nam je blagoslovil rožnivece, križice itd. in se je ob krasnem vremenu vršila procesija z Najsvetejšim. — Na belo nedeljo se je ustanovila dekliska Marijina družba. Sprejetih je bilo po domačem gospodu župniku v družbo 21 deklet.

Šmartno pod Šmarno goro. Tukajšnje Kat. slov. izobraževalno društvo vabi k priveditvi v nedeljo 11. maja ob 3. uri popoldne. Spored: 1. Deklamacija. 2. Petje: a) Parma, »Po morja neskončni vodi«. b) Ferjančič, »Rožic ne bom trgal«. c) Nedved, »Pod trto bivam zdaj«. 3. Igra: Krek, »Ob vojski«. — Prijatelji poštene zabave, udeležite se predstave v obilnem številu.

Trata v Poljanski dolini. Ker pri nas pristaši Jugoslovanske demokratske stranke med ljudmi močno agitirajo, je treba pojasniti, da so ti ljudje prejšnja liberalna stranka, ki se je prekrstila zato, da bi ji ljudje na kmetih rajši zaupali. Na svojih shodih v Poljanski dolini pravijo, da niso zoper vero, toda mi dobro vemo, kako so liberalni časopisi pred vojsko sramotili katoliško vero in katoliške naprave, vemo kakšnega mišljenja so glavni voditelji liberalnega gibanja in zato tem ljudem ne zaupamo. Ko se stvar še bolj pojasni, bodo tudi taki odstopili od njih, ki so v dobri veri k njim pristopili, ker jih niso poznali in so zaupali na njihove prazne in deloma tudi smešne obljube. Mišljenje trgovca g. Palečka kakor tudi njegovo ljubezen do nas kmetov že dolgo poznamo, poštarja g. Rabiča smo pa zadnji čas tudi spoznali, in sicer še bolj kot mu je ljubo. Blago, ki ga prodajata ta dva, je stari preležani liberalizem, zato ga zavijata v nove zavitke pod imenom Jugoslovanska demokratska stranka.

Šmartin pri Kranju. Velikonočni ponedeljek se je vršil tu v stari šoli shod Kmetске zveze. Poročal je mesto zadržanega poslanca Brodarja, tajnik Kmetске zveze g. dekan Koblar. Sestanek je pokazal, kako potrebno je, da kmetje večkrat skupaj pridejo in se kaj pomenijo. Vsak ve kaj povedati. Zbor je ugovarjal proti krivični odmeri osebnega davka, ter mnogo drugih važnih gospodarskih zadev. Vsi smo prišli do prepričanja, da bo kmet »ta kratko« vlekli, če se ne bo tudi on združil v prepotrebni Kmetски zvezi. Hvalevredno je tudi, da se za to stvar tudi fantje zanimajo. Pokazali so s svojo navzočnostjo pri shodu. Saj bo marsikateri mogoče že kmalu moral na svoje rame prevzeti težko delo gospodarja. Kot zaupniki za posamezne vasi so bili v okrajno Kmetsko zvezo v Kranju izvoljeni sami fantje.

Iz Drulovka pri Kranju nam poročajo, da so tam tatvine že skozi par let na dnevnem redu. Tatovom pride prav vse, kar le morejo odnesti, pa naj bo živo ali mrtvo. Tako so v noči od 18. na 19. aprila ukradli prašiča, štiri meseca starega, Ivanu Vrhovniku, kar pa tudi ni bila pri njem prva tatvina. Temu pobero kar prav od kraja, najsiho vrtni koš, solata ali druga zelenjava. Kar dosežejo — zgine! V naši vasi nikdo misliti ne more, da je kaj njegovega, pa imej na polju ali v kleti! Imej dobro zaprto, pa ti razdro olna in železje ali vlomijo vrata. Nebroj tatvin denarja, obleke, živili, žepnih ur, kokoši in žita se je že zgodilo, a tatov še ni bil moč dobiti, dasi imamo dobro slutnjo. Ni čuda, da so kmetje, kakor tudi vsi prebivalci v večnem strahu in da se vsakdo boji večera in noči. Ali bomo res morali ustanoviti proti tatovom ljudsko stražo? Tatovi pa naj bodo prepričani, da jih v slučaju prijettja čaka brezobzirna — ljudska sodba, ker potrpljenje vaščanov je že zdavnaj minilo!

Leše na Gorenjskem. Odgovor na članek v »Domovini« št. 17, naslovljen: Okrajnemu cestnemu odboru v Radovljici. Dopisnik najprvo popisuje, da nekateri župani še vedno mislijo, da so le župani za svoj dobrobit, ne gre pa da jim v glavo, da so od vseh izvoljeni, in da morajo skrbeti po svojih

močeh in po danih prilikah za vse občane. Župan da ni nič drugega kakor sluga občanov, ne pa da so občani njegovi hlapci, napram katerim da pozna razne zakonite predpise samo takrat, ko morajo občani kaj plačati, ne pa takrat, ko bi lahko kaj zaslužili. — Čuden popis za vse napore skrbi in delo minule vojske. Navdaja me le skrb, da mi občani po načelih g. dopisnika ne bodo dali naloga, da bom moral to leto pasti vaško čredo, ker še dosedaj ni pastirja. Nadalje mu je na potu okrajna cesta iz Begunj v Tržič, posebno pa proga, katera pripada občini Leše in katera se bo morala posuti z gramozom. Dopisnik trdi, da so se te dražbe udeležili le tisti, katerim je župan na ušesa povedal, in ki so njegovi prijatelji. Dopisnik bi se bli moral bolje informirati, ako sam ni slišal razglasa pri tukajšnji cerkvi 16. marca; naj bi tiste vprašal, ki so slišali in tudi 23. marca t. l. v Radovljico v občinsko pisarno k dražbi prišli in so bili iz lešanske in sosednje begunske občine. Pri dražbi sem bil podpisani tudi navzoč in prosil za prevzemo, nakar se je odgovorilo: zastonj! Nočemo delati. Dopisniku svetujem, naj bo previden in prepričan, da ne bo takih neumnosti ali laži med svet raznašal. V Lešah, 29. aprila 1919. Francišek Valjavec, župan in cestni odbornik.

„Domoljubova“ pisma.

Ker se veliko govori o šolstvu v Belgiji in eni pravijo, da je posebno dobro urejeno, drugi pa, da ne, povejmo nekaj več o tem šolstvu.

V Belgiji vlada že od l. 1831. učna svoboda, to se pravi, vsak lahko ustanavlja šole, kdor hoče. Tudi ni za nikogar dolžnosti, da bi moral hoditi v šolo. Zato so začeli tudi katoličani in svobodomiselci ustanavljati svoje šole. Že l. 1834. so bile v Belgiji štiri visoke šole: dve je ustanovila država, eno, katoliško, katoličani, in eno svobodomiselci. Prvotako so začeli katoličani ustanavljati srednje šole (gimnazije), in ljudske šole.

L. 1842. je izšel prvi šolski zakon. V vsaki občini, je ukazoval, mora biti vsaj po ena ljudska šola. Po vseh se poučuje krščanski nauk (lahko se pa otroci na zahtevo staršev krščanskega pouka oprostete). Duhovniki lahko vedno nadzorujejo šole. Vzdržujejo šole država, pokrajine in občine. Poleg javnih šol so lahko tudi druge zasebne.

L. 1879. so prišli liberalci do oblasti in vlade. Takoj so zavrgli šolsko postavo iz l. 1842. in izdali novo. Javne šole naj bodo brez krščanskega nauka. Duhovniki nimajo več pravice šol nadzorovati. Učitelj je lahko tudi brezverec. Škofje so odločno nastopili proti tej postavi in opominjali krščanske starše, naj ne pošiljajo svojih otrok v take šole. Ustanavljajo naj svoje, katoliške šole. In se je število zasebnih šol v poltretjem letu dvignilo na 2064.

L. 1884. so katoličani pri volitvah zmagali, vrgli liberalce, z njimi pa tudi liberalno šolsko postavo. Obnovili so postavo iz l. 1842., l. 1895. so jo pa še izpopolnili.

Ta postavba pravi tako:

V vsaki občini naj bo vsaj po ena občinska ljudska šola. Vendar občina lahko prevzame tudi kako zasebno šolo za svoje, razen če je 20 družin zoper to. Če 20 družin zahteva občinsko šolo, se mora ustanoviti.

V občinskih šolah se poučuje za krščanske otroke tudi krščanski nauk. Ven-

dar je otrok tega oproščen, če oče začetkom leta izjavi, da tega ne želi. Poleg občinskih šol se lahko ustanavljajo tudi zasebne šole, verske ali pa tudi brezverske.

Občinske šole vzdržujejo občine, a podpira jih tudi država. Občina in država podpirata pa tudi druge, zasebne šole, če le zadoste postavnim zahtevam: imeti morajo primerne prostore, vsaj polovica učiteljev mora biti izprašanih in priznati morajo državno nadzorstvo. Ali je šola verska ali brezverska, na to država in občina nič ne gledata; podpirata tudi šole, ki so brez vsakega verskega pouka.

Učitelje nastavlja za svoje šole občinski šolski sveti, za zasebne šole pa zasebniki. Da morejo vzgojiti učiteljev v svojem duhu, zato lahko tudi zasebniki ustanavljajo poleg državnih učiteljišč ali šol za učitelje svoja učiteljišča.

Kakšna je torej ta šolska postava?

Belgijec Goodts pravi, da ni slaba, a da ima vendar velike napake. Občinske šole so pravzaprav brezverske. Poučuje se sicer krščanski nauk, a le za tiste, ki hočejo, in pa učitelju se ni treba nič brigati za vero, da le ne zabavlja zoper njo. Napaka je, pravi, da lahko tudi krščanski starši oproste otroka krščanskega nauka. Nobena druga predmeta ga ne morejo oprostiti, samo tega, kakor da je ta najmanj vreden. Če so starši nemarni, otroka tudi kaj hitro oproste, češ bodo imeli manj šole in se bodo drugih reči lažje učili. Tudi so katoličani oškodovani, ker so svobodomiselci kaj lahko zadovoljni z občinskimi šolami, katoličani pa morajo z velikimi stroški ustanavljati svoje, četudi jih potem država podpira.

Seveda za zrel, zaveden in katoliško odločen narod, kakršni so Belgijci, je taka postavba ena izmed boljših, če ne najboljših. Katoličani so izrabili svobodo, ki jim jo daje postavba, in so zasnovali mogočno katoliško šolstvo, za katero bi jih lahko zavidal, kakor je dejal sam Leon XIII., marsikateri večji narod.

Le poglejmo!

Izmed visokih šol, ki so v celi državi štiri, imajo, kakor smo že rekli, katoličani svojo, in sicer največjo, ki ima tudi največ dijakov. Srednjih šol je 20 državnih, 7 občinskih, 61 škofijskih, 41, ki jih vodijo redovniki, 19 zasebnih. Izmed višjih meščanskih šol je 78 državnih, 58 škofijskih, 41 redovniških, 6 občinskih, 23 zasebnih.

Šol za učitelje (učiteljišč) je 7 državnih in 12 škofijskih (ter redovniških), za učitelje 6 državnih in 29 škofijskih (oziroma redovniških).

Ljudskih šol je 4629 občinskih in 2726 zasebnih, podpiranih, po veliki večini katoliških. Krščanskega nauka se ni na občinskih šolah udeleževalo 23.422 učencev, to je, dva na sto.

Če tudi ni nobene šolske dolžnosti, je vendar otrok, ki ne znajo brati in pisati le pet od sto.

Vse to kaže, kako zavedni, kako vneti za izobrazbo in vzgojo so Belgijci, predvsem katoliški Belgijci. Takemu narodu se ni bati svobodomiselnosti in svobodne tekme s svobodomiselci.

Ali ni naš narod nekoliko podoben belgijskemu? Podjeten je, vnet za izobr-

bo in napredek. Samo še bolj zaveden bo moral biti, kadar gre za vero in Cerkev! Potem se mu ne bo nikogar bati!

Naša domača obrt.

(Konec.)

2. Katere panoge smo dosedaj gojili?

Kratek pregled domače obrti, ki smo jo dosedaj gojili, nam bo pokazal ves njen dalekosežni pomen za Slovenijo.¹

a) Lončarsko obrt so nekdanj zelo gojili v Ljubnem pri Brezjah; leta 1903. se je pečalo tu le še devet družin z lončarstvom, izkupili so takrat približno 1600 K na leto. Bolj kot v Ljubnem cvete lončarstvo v kamniškem okraju v vaseh: Mlaka, Gora, Podboršt, Gmajnica in Križ. Vrednost letnih proizvodov se je l. 1903. cenila na 18.000 kron. V krškem okraju je lončarstvo morda najstarejše na Kranjskem. Okrasje lončarskih izdelkov v Šent Jerneju, Stari vasi in pri Sv. Križu dokazuje, da je ta obrt znana tu že iz rimskih časov. Posod in peči narede v vrednosti 8000 K (leta 1903!). Znani so ribniški lončarji v Dolenji vasi, Bukovici, Nemški vasi in Rakitnici; vsak ima na leto približno 200 kron zaslužka. Tudi v črnomeljsem okraju, na Griču in v Podgori se bavijo s to obrtjo.

b) Lesna obrt je znan postranski zaslužek ribniške doline in »v Slemenih«, to je v velikolaškem okraju. »Suho robo« izdelujejo Gorenja vas, Hrovača, Goriča vas, Otavice, Nemška vas, Bukovica, Sajevec, Zadulje, Breže, Sušje, Prigorica, Dolenja vas, Rakitnica, Sodražica, Podklanec, Gora, Loški potok, Struge, Velike Lašče z okolico itd. Na ribniško dolino pride do 3000 domačih obrtnikov, v velikolaškem okraju 1600 in 150 okoli Loža. Med vojsko je en sam »krošnjar« iz ribniške doline v enem letu imel prometa 80.000 kron, a v enem tednu prinese krošnjar, ki gre s svojo robo »zdoma«, zdaj 600 do 800 kron domov. V omenjenih krajih izdelujejo rešeta, žlice, kuhavnice; v kočevskih vaseh pa tudi lopate, loparje, vevnice, muhovnike, krožnike, valjarje, ribežne, kladiva, solnice, cedilnike, pa tudi pluge, banje, grablje, v novejšem času zobtrebce (v Velikih Laščah). Marljivi ljudski prijatelj g. Škulj se trudi sedaj, da se ustanovi v ribniški dolini obrtna zadruga, ki bo brez dvoma lesno obrt ribniške doline silno povzdignila.

V Črnem Vrhu nad Idrijo, na Vojskem, v Hotederšici in v Godoviču izdelujejo sode, škafe in kadi in razno leseno orodje; tu so »pintarji« doma, na Uncu pri Rakeku pa obročarji. S sodarstvom pa se pečajo tudi v selški dolini v vaseh Rudno, Dražgoše, Češnica, Koliše, Studeno, Lajše in Zelezniki. Tu narede mnogo sodov za kisel zelje, ki jih zlasti rabí ljubljanska okolica. Leta 1898. se je ustanovila sodarska zadruga za selško dolino s sedežem na Češnici, ki je seznanila svet z gorenjskim sodarstvom in v kratkem času

izdatno povzdignila obrt. Leta 1903. je zadržala štela 60 udov, ki jim je razpečala v enem letu izdelkov za 35.000 K. Tu vidimo, koliko premore vzajemno, organizirano delo. Tudi selški sodarji so bili prej v zadregi, kam in kako prodati svoje blago, a zadruga jim je to skrb odvzela. A kar se je posrečilo na Češnjici, ali bi ne bilo ravno tako mogoče drugod, kjer so danes obrtniki navezani sami nase in na mešetarske prekupčevalce? Prav gotovo, treba je le poguma in moč.

c) Slamninarstvo je ena izmed najmlajših obrti na Kranjskem, pa je domačega izvora, začelo se je v Ihanu pri Domžalah. Leta 1838. je bil v Domžalah že tujec-Tirolec slamninar, in še danes so velike tovarne za slavnike v Domžalah in Mengšu v tujih rokah. Domača obrt pa se je razširila iz Ihana v sosednje vasi, v Št. Jakob, Mengeš, Trzin, Domžale. Mnogo slamninaric iz teh vasi hodi tudi v dunajske tovarne delat. Ali ni škoda naših žuljev, s katerimi se redi tuji kapital? Zakaj ne bi ostalo delo doma in bi prišel tuj denar k nam? A manjka podjetnosti in vzajemnosti.

d) Tudi sitarstvo je stara obrt na Kranjskem. Danes se pečajo s tem le še kajzarji in gosači v Stražišču in sosednjih vaseh med Škofjo Loko na Kranjskem.

e) Željarstvo je bilo svoj čas zelo razširjeno po Kočevskem, okrog Kamnika, v Mekinjah, na Bistrici, v Trziču, v Bohinju, zlasti pa v Zeleznicah. Danes se največ žebeljev izdelava v Kropi in sosednji Kamni Gorici, pa tudi v Zgornji in Srednji Beli in na Vojskem pri Idriji, kjer so naredili pred vojsko na leto 8 do 10 milijonov žebeljev in zaslužili pri tem 30.000 kron.

f) Slavnoznano je kranjsko čipkarstvo, ki je najbolj razširjeno v Idriji in njeni okolici, pa tudi v kranjskem in kamniškem okraju. Vsako leto se naredi čipk za 600.000 kron, na Idrijo odpade 160.000 kron, na Žiri in okolico 224.000. Vrednost idrijskih čipk je zlasti povzdignila čipkarska šola, s katero je združena tudi posredovalnica za delo. Mnogo kranjskih čipk gre na Severno Češko, odkoder grede te prave kranjske čipke v promet kot daleč sloveči — češki izdelki. Zakaj to? Zato, ker razpečavanje pri nas ni prav organizirano. Velika večina čipk se razpošlje na Nemško, v Belgijo, na Laško, v Švico, v Rusijo, na Angleško, da, celo v Severno Ameriko.

g) Piparstvo cvete v vasi Gorjuše v Bohinju in v moravški dolini.

h) Peščeni bregovi Save, Krke in drugih rek nudijo vrbovje primerno za ple-tarstvo, ki je razširjeno po vsem Kranjskem; ljubljanska okolica je v tej domači obrti prav častno zastopana, pa tudi drugi kraji: Vipavsko, okolica Idrije, Visoko, Šenčur. V Bohinju so l. 1896. izdelali ple-tarskih izdelkov za 4000 kron, a danes dobiš tam komaj človeka, ki se še s tem peča.

i) Ogljarstvo se spominjajo skoraj le še očanci in naša pripovedka in pesem. V prostrani Jelovci v Bohinju so Bohinjski »kuhali« oglje, pa tudi drugod so ga žgali, n. pr. v Poljanski dolini, v Selški dolini, na Dolenjskem. Danes so gospodarske raz-

mere drugačne, ta obrt je bila, ne bo je več.

j) Glavninarstvo. Edini kraj od Gradca do Trsta, kjer izdelujejo glavnike, je Puštal, mala vas pri Škofji Loki. Okoli 170 ljudi se peča še s to obrtjo. Navadno blago gre »za turške uši« na Balkan, boljše se porabi za vojake, »frizerje« izvažajo ljubljanski trgovci z drugimi domačimi izdelki pod imenom »kranjska industrija« na Nemško.

Ta kratek pregled kaže, kako razširjene so bile po Kranjskem skoraj vse panoge domače obrti. Skoraj vse, kar doma rabimo, tudi doma izdelujemo. S pridnostjo, obrtno izobrazbo in organizacijo pa bomo domačo obrt zopet dvignili in izpopolnili, da bomo domačih izdelkov imeli dovolj ne samo za lastno rabo, ampak tudi za izvoz v inozemstvo. Vpeljati bo treba tudi nove panoge obrti, tako za kmetsko orodje, za obleko, narodno nošo itd. Pogoje vsakega napredka v domači obrti pa je — podjetnost in organizacija.

Samo v organiziranem delu je rešitev.

Gospodarski del.

Uničevanje plevla na njivah in travnikih.

Če stopi posestnik čez prag svoje hiše, lahko opazi na svojem vrtu v senci za plotom bujno rastoče koprive in drug plevel, na njivah osat, kislico, črni koren, divjo ogorščico in repico, na travnikih pa podleseke.

Sedaj je čas, da se uniči plevel na zemljiščih.

Koprive se požanjejo in zrežejo med krmo za govejo živino, kar posebno dobro vpliva na prebavljanje in tvorbo kosti. Mlade sesekane koprive so zelo dobre za piščeta, race in gosi.

Mladi osat in črni koren se z ostrim nožem odreže.

To delo naredijo otroci, kadar so prosti.

Pri tem naj tudi vsak drugi plevel, kakor kislico, ogrščico, izpulijo, da je njiva popolnoma čista.

Nekateri pleveli imajo močno razvite korenike, ki se morajo izkopati (kislica, črni koren).

Osat ima dolgo koreniko, ki se ne more lahko izkopati, zato ne zadostuje, da se izpulijo, ampak se mora globoko izkopati.

Navadno osat le prerežemo, da s tem preprečimo tvorbo semena do žetve. Osatno seme dozori le iz prvih nedotaknutih korenin.

Kot žitni plevel škoduje s tem, da je zrel kakor žito in se tako seme zaseje za prihodnje leto.

Če tega ne preprečimo, se osat tako močno razmnoži, da uniči ves drugi pridelek, in ako sadimo na tako zemljišče okopavine, moramo takorekoč celo leto pleti. Zrel osat je bodeč, otežuje žetev in spravljane pridelkov.

Z uničevanjem plevla naj vsi posestniki hkratu začno, ker premalo pomaga,

¹ Podatki so pisatelju znani do leta 1905.

če nekateri posestniki njive oplevejo, drugi pa tega ne store. Veter raznaša osatovo seme na vse strani in ga zanese iz sosedove njive. Mlad osat je tečna krma za živali, posebno za prašiče, ki ga slastno žro. Tudi krave ga imajo rade, a tudi druge plevelnate rastline se zamorejo pogostoma pokrmiti.

Na travnikih je večkrat veliko podleska.

Podlesek ima v globočini 20 do 30 cm čebulo, ki v jeseni so spravljene otavi požene v cvete. Pomladi pa napravi listje in seme. Ker je ta rastlina strupena, nam zniža vrednost pridelane krme.

Uničujemo ga s širokim lopatici podobnim nožem, pritrjenim na 40—50 cm dolgem železnem držalu, s katerim čebulo izrezujemo.

Spomladi izpulimo listje, s tem preprečimo tvorbo semena.

Kmetovalci, ako hočete imeti svoje njive brez plevela, skupno skrbite za uničevanje plevelnatih rastlin. S tem dosežete brez velikega truda obilnejše in boljše pridelke.

Fr. Mjasek, Grm.

Gospodarska obvestila.

g Redna glavna skupščina Zadrugne Zveze se je vršila 30. aprila. Zadrugna Zveza združuje v sebi pretežno večino vseh slovenskih zadrug, katere so tekom desetletij iztrgale našega kmeta iz rok raznih oderuških pijavk. Izmed zadrug je največ hranilnic in posojilnic, manj je blagovnih zadrug. In vendar bodo zlasti te v sedanjem času prav posebno potrebne za zdrav razvoj kmetijskega stanu. Kmet bo svoje pridelke najbolje in najdražje prodal, ako prodaja skupno, ravnotako mora biti nakup blaga skupen, da bo cenejši in solidnejši. Tudi tu bo močna organizacija kmetu velik vir dohodkov. Zadrugna Zveza je sklenila na tem občnem zboru, da se bo za blagovne zadruge prav posebno brigala. — Članice je imela Zveza koncem leta 1918. 462. Denarnega prometa 525 milijonov kron, stanje vlog 114 milijonov, čisti dobiček 35.657 K.

g Živinski sejmi na Slovenskem. Od več krajev prihajajo vprašanja, kaj je sedaj z živinskimi sejmi na Slovenskem, ki so bili doslej prepovedani. Kakor smo poučeni, morejo občine razpisati sejme, katerih prepoved je razveljavljena prav za prav že z razglasitvijo svobodne trgovine; vlada v tem oziru ne bo delala težav. Razume se pa samo po sebi, da se bodo sejmi prepovedovali od slučaja do slučaja, če se pojavi kje kužna bolezen.

g Surove kože in usnje. Cene surovih kož in usnja so poskočile za 10 odstotkov.

g Pametna zahteva. »Slovenski Gospodar« zahteva, naj se vozne cene v I. razredu povišajo za 300—500%, v II. razredu naj ostanejo kot so sedaj, v III. razredu pa na se prekličijo 200% povišanje, ker so s tem revnejši sloji prehudo prizadeti. Vojni dobičkarji, ki se vozijo v prvem in drugem razredu, naj plačajo!

g Tečaj za pridelovanje krme. Kmetijska šola na Grmu priredi dne 16. in 17. maja t. l. dvadnevni tečaj za pridelovanje krme s sledečim sporedom: Potreba in

koristi pridelovanja krme. Oskrbovanje in gnojenje travnikov in pašnikov. Zboljšanje travnikov in pašnikov. Naprava novih travnikov. Najbolj važne trave in detelje in nakup potrebnega semena. Sestava travnih in pašniških mešanic. Priprava zemlje ter setev. Raba novih travnikov in pašnikov. Setev deteljnih mešanic ter na njivah za dva- in večletno košnjo. Gnojenje in oskrbovanje mešanic. Druge krmne rastline. Razkazovanje semen in razdelitev vzorcev ter razkazovanje šolskih travnikov, pašnikov in deteljišč. — Kdor se želi udeležiti tečaja, naj se pripravi do 11. maja pri ravnateljstvu Kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu. Revnejšim dá ravnateljstvo brezplačno prenočišče na razpolago.

g Perutninarski tečaj. Kmetijska šola na Grmu priredi dne 23. in 24. maja t. l. dvadnevni perutninarski tečaj s sledečim sporedom: Dohodki perutninarstva. Napake perutninarstva. Vrednost raznih plemen. Krmiljenje in strežba. Bolezni perutnine. — Kdor se želi tečaja udeležiti, naj se pripravi do 16. maja t. l. pri ravnateljstvu Kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu. Revnejšim dá ravnateljstvo prenočišče na razpolago.

g Kmetijska šola na Grmu priredi v mesecih: maj, junij in julij mnogoštevilna predavanja in kmetijske tečaje po Dolenjskem in sicer: 4. maja: v Mirni peči in v Brusnicah; 11. maja: v Semiču in v Št. Petru; 18. maja: v Št. Jerneju in v Trebnjem; 16. in 17. maja: tečaj za pridelovanje krme na Grmu; 23. in 24. maja: perutninarski tečaj na Grmu; 25. maja: všt. Janžu pri Mokronogu; 4. junija: v Ribnici in v Mirni peči; 9. junija: v Sušicah; 10. in 11. junija: čebelarški tečaj na Grmu; 10., 11. in 12. junija: knjigovodski tečaj na Grmu; 15. junija: v Prečni in v Št. Petru; 20. in 21. junija: vinogradniški tečaj na Grmu; 22. junija: v Beli cerkvi; 27. in 28. junija: živinorejski in mlekarški tečaj na Grmu; 6. julija: v Št. Lovrencu in v Škocijanu. Predavalo se bode o najrazličnejših kmetijskih panogah, ustrezajoč krajevnim razmeram. Gospodarje in gospodinje že sedaj opozarjamo na ta predavanja in tečaje ter jih vabimo k mnogobrojni udeležbi.

— Čebelarška podružnica v Kamniku priredi čebelarški shod dne 11. maja popoldne ob 2. uri pri vzornem čebelnjaku J. Ručigaja na Dobnem pri Mengšu. Prijatelji čebelarstva, udeležite se obilno. — Predava M. Humek.

g Živinorejska zveza za kamniški politični okraj tem potom obvešča vse živinorejce iz okraja, ki so se priporočili za preskrbo krmil, da ima sedaj v zalogi večjo množino zdrobljene koruze, koruzne moke in koruznega zdroba za krmo, večjo množino ovsa, oljkovih tropin, pšeničnih in ajdovih otrobov, kostno klajno moko, klajno apno, mesno krmo, Glavberjevo sol in semenski krompir, vse po izredno nizkih cenah. Ako še potrebujete tega blaga, oglašite se v pisarni v Šmarci, tam boste dobili. V zalogi imamo še tudi par sto jeklenih gnojnih vil po 8 K, nekaj srpov po 4 K in brusne kamne po 1 K. Zveza odda tudi sedem mesecev starega merjasčka Maierjeve pasme po 26 K kg, in lepega bika pincgavske pasme se tu dobi. Živinorejska

zveza na željo posreduje tudi nakup in prodajo plemenske živine. Živinorejska zveza ima glavno zastopstvo za nakup Alfa-brzoparilnikov. Ako istega želite kupiti, priditev pisarno, da naročilo podpisete, in istega odpošljemo tovarni v izvršitev. Tudi za nakup drugih poljedelskih strojev se le na Zvezo obračajte, Vam bo ista še najnižje posredovala nakup.

g Živinorejska zveza za kamniški politični okraj na Homcu, pošta Radomlje, tem potom vabi živinorejce iz okraja, da priglasijo svojo živino za v pašo v Kriško planino. Na planino se žene dne 24. rožnika. Na planini ostane živina tri mesece. Plačati je od govodi do dveh let starosti po 25 K od glave, od govodi nad dve leti starosti pa po 35 K od glave; od ovac, brez ozira na starost, je plačati po 10 K od glave, od konj do dveh let starosti po 50 K od glave, nad dve leti pa po 70 K od glave, od kobile z žrebetom pa po 90 K od obeh. Živina se lahko da proti strelji zavarovati. Za izgubljeno ali ponesrečeno žival Zveza ne povrne nikake odškodnine. Polovico pašnino je vplačati tak pri priglasitvi. Za sol ovcam naj posestniki istih sami skrbijo. Za Koren-planino išče Zveza dobrega, marljivega pastirja, plača po dogovoru. Oglašite naj se v pisarni v Šmarci. — Franc Bore, tajnik.

g Modra galica je že dospela. Slovenska kmetijska družba v Ljubljani je dobila prve vagonne modre galice. To galice so dobile že tiste kmetijske podružnice, ki so jo prve naročile. Druga pošiljatev kralja sledi. Bojazen, da bodo vinogradniki letos brez galice, ni upravičena. Galice bo dovolj.

g Krone ostanejo baje v prometu samo še do 1. oktobra t. l.

g Nemci zbirajo zlato in srebro za Nemško Avstrijo. Od vseh strani dobivamo poročila, da agentje nemških denarnih zavodov (bank, hranilnic in posojilnic) kupujejo po naših krajih zlat in srebrn denar. Plačujejo ga za vsako ceno. Zbrane zlatnike in srebrnike utihotaplajo potem v Nemško Avstrijo. In naši ljudje so tako nespametni, da za slab nemški papir prodajajo zlato in srebro, ki ima trajno vrednost. Na ta način zmanjšujejo vrednost našega denarja, kajti čimveč je v državi zlata in srebra, tem višje stoji vrednost našega denarja. Ne dajajte torej nemškim agentom za noben papirnati denar svojega zlata.

g Zveza Drave s Savo. Naši Amerikanci, predvsem znani argentinski stokratni milijonar Mihanović, pripravlja načrt za kanal med Savo in Dravo pri Zaprešiču, tako, da bi se osigurala velika plovba po Savi, kar bi bilo seveda velikanskega pomena za razvoj industrije v severno iztočnem delu naše države.

g Izdelovanje motorjev. V Zagrebu se je osnovala »delniška družba jugoslovanske industrije motorov«. Delniški kapital, ki znaša 1 milijon kron, je vplačala v pretežni večini zagrebška industrijska banka. Glavnica je razdeljena na 5000 delnic po 200 K. Nova družba si je stavila za nalogo, osnovati tovarno za motorje in električne stroje, motorna vozila in njih popravo. Razen tega namerava osnovati prometna podjetja za prevažanje oseb in blaga.

g Tovarna laka. Iz Gradca se preseli v Zagreb tovarna za lak, ki preide v domače roke.

g V Gradcu stane konjsko meso: od mladih konj 30—40 K, od starih mrh 20—28 K 1 kg. Za govedino pa morajo plačevati: Gradčani 50—70 K, svinjetina pa stane do 80 K 1 kg.

g Draginja na Dunaju. 1 kg konjskega mesa stane 80 K, 1 kg govedine 100 K, 1 kg svinjske masti 120 K, a za 1 kg moke ničle se plačuje 100 K, ako se more sploh dobiti v verižni trgovini.

g Žetev pšenice v Zedinjenih državah. Iz vseh držav Zedinjenih držav prihajajo zelo ugodne napovedi za letošnje žetev pšenice. Državna poljedelska centrala napoveduje pridelok v iznosu 208.000.000 bushel-ov (1 bushel je 35.5 litra, 1 »korec«), kar reprezentira vrednost 475 mil. dolarjev ali 275 dolarjev za vsakega prebivalca države.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica

Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6

(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, in jih obrestuje po 2% brez kaknega odbitka.

Prace ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glet inserat!

Listek

Junakinja iz Štaira.

Povest. Prevaia ***

(Dalje.)

Madlzeder je urno zapustil dvorano. Mrzlično je vršela smrt v urnjaku; sodnik se je vrgel na stol in je s svojim demantom vrezaval dan in leto v srebrno podobo.

Sedaj se je vrnil Madlzeder. Na njegovi strani je stopal zvenketajoč z velikimi ostrogami in rozljajoč s težkim mečem štajerski strelski stotnik Andrej Gifin, ki mu je na prepelem, vsled brazd razoranem obrazu plaval jezen nasmeš. Z nerodno vlnudnostjo je pred sodnikom povetil svoj perjasti klobuk, obenem pa je izpod naprej visečih, ledenošivih, namršenih obrvi jezno gledal na svojega mladega, razoroženega kompanijskega poveljnika.

»No,« je vprašal s hreščecim glasom, »kakšne norosti pa počenjajo naši fantje?«

Bertold se je zadovoljno režal. Sodnik je kratko vprašal:

»Vé li štajerski stotnik, za kaj gre?«

»Kaj bi ne?« se je naglas zasmejal stotnik, »saj vendar ves trg o tem govori. Si se li sam ovadil?« je s pritajenim glasom vprašal mestnega poročnika, ki se mu je približal. Vstran obrnjen je Henrik kljubovaje prikimal.

»Dobro,« je rekel stari stotnik. Rdečebredi Bertold mu je zaupno in proseče mežikal: Mlada kril Tudi mi smo napravili marsikako oslarijo tako okoli dvajsetih. Saj še veš, tovariš?«

Sodnik je nanovo rekel:

»Poklical sem vas sem, štajerski stotnik, da boste pričali kazni, ki jo bom izrekel nad nepokornim štajerskim strelcem. Ta je v času najhujše nevarnosti, ki je žugala našemu mestu, zakrivil težko nepokornost, za katero sem zažugal najstrožjo kazen. Gospod Gifin, vaš strelski zakon, ki ste ga sami sestavili, določa za vsako najmanjše kršenje reda smrtno kazen za štajerske strelce.«

Vsi obrazi so pobledeli. Bertold si je skoraj odgriznil jezik. Krokarski oče, kako daleč boš pa še gnal in mučil lastnega otroka?

»Da, gospod,« se je s surovim, železnim glasom odrezal stotnik. Ni treba, da bi bil sodniku preveč uslužen: Najhrebješi je med vsemi štajerci, dvakrat že se je bil s Turki, in po vsej deželi gre njegov sloves.

»Da, nova postava določuje smrtno kazen za goljufijo, stevarijo, tatvino, krivo prisego prav tako, kakor za umor in uboj. Toda fant kaj takega ni storil. Kar je napravil, je nora budalost, pa kljub temu — sedaj je stari vojak položil svojo velikansko roko na Henrikove rame — »je moj najboljši vojak. Naj li zaradi ene ure sramotnega odra, ki jo je odpuštil prismojenemu papeškemu dekletu, nič več ne velja njegova hrabrost, njegov pogum, dvorljivost in vlnudnost in vse, kar ima še lepih lastnosti na sebi? Mislim, da to nikakor ne gre. Ni li bil Henrik, ki je takrat šel z menoj gori v grad branit cesarja in cesarice? Ni li bil Henrik, ki je ugnal pasovske roparje? In včeraj, ni li bil Henrik povsod in nikjer, da je izvršil očetova povelja — in sedaj pa naj zaradi te prismojenosti izgubi svoj lepi život — ne, ne, tega oče ne misli zares, in če misli, jaz ne privolim, potrebujem svoje moze, jutri ali pojutrišnjem zopet zaplešemo s Turki, in kdor mi vzame mojega lajtnanta, pa naj mi drugega naredi.«

»Vi torej mislite,« je rekel sodnik Hendel, »naj mu kazen odpuštim.«

»Seveda, to mislim.«

Gospodje v dvorani so si oddahnili. Čulo se je skoraj, kako so pokale prsi pod svilnatopodoblečenimi kamizolami. Volk Hendel se je napol glasno nekaj pogovarjal s svojimi nečaki. Mihael Hendel pa je rekel: »Treba je vendar tudi pomisliti, da je fant eden izmed Hendelov.« Bertold se je režal in si je zadovoljno mel roke. »Gifin, ti si največji vseh živih in mrtvih stotnikov.«

Na sodnikovem obrazu ni bilo brati, kaj se je godilo v njegovem srcu: je-li bil hvaležen stotniku, da mu je omogočil milejšo kazen, ali ne.

Naslonil se je na svoj meč in je z očmi meril svoja razoroženega sina, na čigar obrazu se je trma jela umikati trudnosti; nato vsak zlog tehtajoč pravi v mrtvaški tišini:

»Henrik Hendel, zapadel si smrtni kazni. Tvoj stotnik pa prosi zate, ker si sicer vrl dečko. Da v naših nemirnih časih Štaira ne oropam hrabrega vojaka, ti ne bom naložil najtežje kazni, kar bi sicer lahko storil. Podarim ti življenje. Toda ostaneš ujet in brez orožja tako dolgo, dokler ne obžaluješ svojega slabega dejanja in me ne poprosiš odpustčanja.«

»Milostiva sodba,« so pritrdjevali štajerski gospodje. Toda za ponosnega fanta je ta sodba bolj trda kakor smrt.

Slabo dejanje da naj obžaluje? Če bi tega ne bil storil, bi bil zverina, ne človek. Sedaj naj prosí odpustčanja, da je izmučeno deklico... »Ne morem,« je jeknil s škripajočimi zobmi. »Nič hudega nisem učinil, prav sem storil.«

»Prav si storil, tako. Dobro, Gifin, odpeljite ga, naj bo jetnik tako dolgo, kakor sem rekel.«

Zopet je smrt skočila iz urnjaka in je zvenketajoč s koso podila deklico. Ura je bila deset.

Stotnik Gifin je s srebrne mize vzel zasilni Henrikov meč in je obenem vprašal sodnika: »Gospod, kam naj ga peljem? Vendar ne v navadno ječo; ne gre, da bi bil Hendel-

nov sin skupaj zaprt s pijanci in pretepači?«

»Naj bo zaprt v svoji sobi v moji hiši v Vogelsangu. Dobro ga zastražite in postavite straže,« je kratko velel sodnik; potem se je obrnil k dvaintrideseterim: »Seja je zaključena. V petek je ožja, v ponedeljek pa zopet venka seja. Sedaj grem v štajerdori nadzorovat hoinišnico; kdor se mi pridruži, je dobrodošel.«

Ogrnil si je plašč, ki mu ga je postrežljivo princsel Madlzeder, in je obdan od svojih svetovalcev zapustil dvorano. Mimogrede je dal znamenje Gifinu. Gifin je držal v levi Henrikov meč, z desno pa je prijel Henrika za roko, in oba sta v primeraj daljavi sredi mestnemu svetu iz dvorane po stopnicah doli, potem čez dvorišče in nazadnje na mestni trg, kjer so valovale množice.

Ko se je sodnik Hendel prikazal pred vratmi, je na trgu postalo vse tiho kakor v cerkvi. Hendel je glasno zaklical: »Bog z vami, moji štajerci! Kavnikov smo poskrobeli za blagor tega mesta.« Truma množih je zavpila: »Joahim Hendel naj živi!« Ta klic je sprejel množice; toda to ni bil vihar, ki podira začarane gozde, ki ga je vujen štajerski sodnik kadar se prikaže med svojim ljudstvom, to ni bilo zvonjenje z velikimi zvonovi, ali pa je počen zvon, to je Hendel opazil prvi hip iz voltega glasu, zato so mu jezno zadrženi vsi živci; s temnim, od jeze se bliskajočim, zugačnim pogledom je premeril množice, toda sedaj je še bolj spoznal, da se oči liscece, celo blesteče zvezdnato morje, obračajo na mladega moža, ki ga je skozi vrata spremljal nekdo, ki je nosil dva meca. »Gospod Henrik — gospod Henrik!« so s strahom povpraševale množice. »Je-li ujet? On, Bog, gre li za kri?« Dobro je vse to čul sodnik, čeprav so ljuče je napol tmo šepetali; zvon zopet doko poje. Za hip je ostal med vrati, nato se je odplečal in prsal, ter je zapovedal stotniku, na sina predenj pripelje, nato pa glasno zaklical:

»Da, jetnik je. Napravil je nekaj sramotnega; njegova kazen pa je miosina. Z onega sramotnega kraja — mrtvaška tihoča je zavladala po vsem trgu in vseh oči so se uprle na sramotni oder, kamor je s krutim pravom kazal — »je proti vsej pravici odnesel hinarvko, ki je z molitvijo na ustnicah morila ljudi.«

Henrik je rekel: »Ljudi ni morila.«

Sodnik je z mogočnim glasom zavpil: »Ljudi je morila in desetkrat: ljudi je morila. Tukaj nima govoriti nič drugi kakor pa saat, najmanj pa mož brez meča. — Da se je kaj takega zgodilo danes zadnjikrat, sem danes, vi štajerski ljudje, obsodil svojega sina. Njegov stotnik je prosil zanj, ker je junak, zato sem mu prizanesel življenje, toda ostati mora jetnik. Tako sem zaokazal mestu Štajer na ljubo, ki mi je dražji kakor sin in žena, kakor blago in kri.«

Ko je končal, so mu glasneje kakor doslej pritrdjevali štajerci. »Joahim Hendel! Joahim Hendel! Ste čuli, dražji mu je Štajer kakor sin in žena.« Hendelova so se oči izsušile, vso pa dvignil je roko ljudstvu v pozdrav. Ni dobro slišal. Nič ni res, nič ne tlači ljudstva. Njegova so srca, zanj bijejo danes in vselej.

Z Madlzederjem ob strani je počasi stopal proti ozki ulici in je neprestano z jasrebivim očesom opazoval svojega sina. Videl je, kako tam pri vodnjaku nad množico plava sinov in Gifinov perjasti klobuk, in je slišal, kako je sin z zvonečim glasom izročil Najmajerju poveljstvo kompanije. Jezilo ga je, da je še vedno tako drzen ta mladi mož, ki ga je ravnokar kaznoval.

»Kakšne razloge pa je imela vlačušna mati, ki me je hotela prositi?« je naenkrat zapovedujoče in mrklo vprašal Madlzederja.

»Nobenih!« se je smejal slednji.

Hendel ga je pogledal, se je zopet ustavil ter je zrl za svojim sinom. Ravno sedaj je dospel z Gifinom, obdan od štirih strelcev, na vrh Majerjevih stopnic. Skozi gnečo ljudstva se s silo tlači proti Henriku mož v svetovalski obleki. Hendelovo bistro oko je takoj spoznalo Radelmajerja. Ha, gre li nesramni papežnik k razoroženemu fantu, da mu poroče: »Le po očetu, udri ga!« Ha, ha, res ga je nagovoril. Vsled vrvenja množic sicer ni razumel njegovih besedi, in jih tudi ne mars

lišati. Toda prihodnji petek katoličana Radelmajerja ne bo več v seji. To stoji.

S solznimi očmi, z razprostrtimi rokami je rekel Radelmajer Henrik, do katerega se je prignel le s težavo, da mu je bil raztrgan plašč:

»Gospod Henrik, hvala vam v imenu mnogih za vaš velikodušen čin.«

»Mladi Hendel je s temnim pogledom motril papežnika, prijel se je s tremi prsti za prazni pas ob boku in je rekel:

»Nisem tega storil, da bi mi bili katoličani hvaležni.«

Radelmajer je rekel: »Gospod Henrik, ne zahvaljujem se vam v imenu katoličanov, temveč v imenu vseh dobrih ljudi v Štajru, ki so s krvavečim srcem morali gledati Stefanine muke.«

Mladi Hendel se je nasmehljal; Radelmajer še nikoli ni videl tako lepih potez na obrazu tega predrznega, domišljavega fanta: »Res, bila je sirota.« — Nato je kljuboval: »Zakaj ji ni šel nihče izmed vas pomagat?« Vendar je pa za trenutek stisnil katoliškovo roko. Sedaj se je prirnila ženska, ki je Radelmajerju vzela Henrikovo roko, ki jo je solzeč se poljubovala: »Vse ženske se vam zahvaljujejo, da ste eno izmed nas oteli sramote.«

To je bila žena luteranskega pridigarja Insinga. Henrik ji je hitro odmaknil roko: kaj ji pride na misel, saj ni rimski škof? Z okna nad stopnicami je zaklicala neka deklica: »Gospod Henrik!« in mu je vrgla rdeč nageli, ki ga je ravnokar utrgala, in v tistem hipu so začeli z vseh oken deževati na mladega junaka nageljni, rožmarin, vijolice in zimzelen. Ta pa se ni menil za lepe deklice, hitel je za stotnikom in za štirimi strelci, ki so ga vodili, ter je kmalu izginil Štajercem izpred oči. (Dalje.)

Bolečine, srbečica in nesnažnost kože se dajo odpraviti s čistečim, razkuževalnim, anti-septičnim, bolečine hladečim Fellerjevim „Els-fluid“ je staro preizkušeno sredstvo za vdr-gavanje, umivanje in obkladke. 6 dvojnatih ali 2 specialni steklenici za 19 kron pošlje lekarnar E. V. Felier, Stobica, Elza trg 16, Hrvatsko. Nesnažnosti kože so često posledica slabega menjavanja snovi. Kdor trpi na zaprtju in tež kožah prebave, naj vzame odvajalne rabarbarske Elsa-kroglice. Šest skatlic stane le 9 K 50 vin. in so prava dobrota. Zavojnina in poštnina se računji posebej, ali najceneje, ako se čim več naenkrat naroči tem več se prihrani. (f)

Preklic.

Podpisana Helena Orehek iz Zej št. 7 preklicu em vse obrekljive besede, katere sem okrog govorila v zadevi tatvine o Jožetu Muren iz Zej št. 8. Da so neresnične, da on ni meni ukradel, kakor sem ga dolžila in govorila.

V Zejah, dne 27. aprila 1919.

Helena Orehek.

NAZNANJAM

slavnemu občinstvu, **zalogo narejenih čevljev** da imam zopet domačega izdelka ter se priporočam za finejša dela natančno po meri. **CERAR KAROL**, čevljarški 1487 mojster, Lukovica pri Domzalah. (10)

Dražba

prvovrstnih plemenskih kobil v Račjem.

Dne 15. maja t. l. ob 10. uri dopoldne bo v Erebetišču v Račjem javna dražba 22 prvovrstnih toplokrvnih plemenskih kobil.

Dražbe se smejo udeležiti le konjerejci iz **sednih okrajev** Ljutomer, Ormož, Ptuj, Maribor desni in levi breg, Brežice in Gornja Radgona (St. Jurško okrožje).

Za to dražbo ostanejo v veljavi pogoji, ki so bili objavljeni za dražbo dne 15. aprila 1919.

Kdor bi kupljeno kobilo kasneje prodal brez dovoljenja oddelka za kmetijstvo, zapade globi 6000 K.

Oddelk za kmetijstvo deželne vlade.

Načelnik: Prelat Kalan I. r.

Preklic.

Podpisani obžalujemo, da smo g. Fortunata Črtanca, trgovca in posestnika na Vačah s našim obnašanjem dne 3. svečana t. l. razžalili in vznemoljili, ker je bilo njegovo postopanje vsak čas pravilno, ter se mu zahvaljujemo, da nam je odpustil sodno kazen.

Hotič — Biteče — Jesenje, 23. aprila 1919.

Vehovec Janez, Okoren Matevž, Juvan Tomaž, Osolinik Anton, Juvan Franc, Zupančič Ivan, Koderman Ivan, Avbelj Anton, Osolinik Janez, Vrtačnik Janez, Juvančič Jože.

Dražba

plemenskih kobil in vprežnih volov na Selu pri Ljubljani.

Dne 20. maja t. l. ob 10. uri dopoldne bo v Erebčarni na Selu pri Ljubljani javna dražba 22 prvovrstnih toplokrvnih plemenskih kobil in več parov težjih vprežnih volov.

Dražbe kobil se smejo udeležiti le konjerejci iz okrajnih glavarstev Krško in Novomesto, volov pa vsak kmetovalec.

Za to dražbo ostanejo v veljavi pogoji, ki so bili objavljeni za dražbo dne 15. aprila 1919. Kdor bi kupljeno kobilo kasneje prodal brez dovoljenja oddelka za kmetijstvo, zapade globi 6000 K. Pogoji ne veljajo za vprežne vole.

Oddelk za kmetijstvo deželne vlade.

Načelnik:

Prelat Kalan I. r.

Krepkega vajenca sprejme takoj **Av gust Repič**, sodar v Ljubljani, Kolezijska ulica 18. Hrana in stanovanje prosto.

čebelni vosek

suhe satine in odpadke sveč kupuje po najvišji dnevni ceni **J. KOPAČ**, svečar, Ljubljana, Celovška cesta 90. 2222 (6)

VINO motno, porjavelo in pokvarjeno se popravi. Prosi se vzorec prinesiti seboj ali poslati. — **Peter Škerbič**, Ljubljana, Ambrožev trg 3/II (Cukrarna)

Pravo žolto domače milo za pranje 1 kg k 11.-, — 1 zabojček okoli 3.-, kg tranko k 38 50 v, pošilja po povzetju zavod za eksport	Toaletno milo po dnevnih cenah Milo za britje k 3.-, 1 kg k 30.-, Krema za britje porcelan. lonček k 6.-, 1 ducat k 50.-.
--	--

M. JÜNKER, Zagreb št. 1, Petrijska 3.
Z naročilom se prosi poslati tudi polovico zneska.

Proda se 18 tednov stare **prašiče**

pri posestniku Cesta na Mestni log št. 31.

Termalno radioaktivno kopališče Toplice pri Novem mestu

železniška postaja Straža-Toplice

zdravi: reumatizem, protin, neuralgije (ischias), exudate (ženske bolezni), posledice ran in zlomljenja kosti itd. Sezija od 1. maja do 30. septembra. Pojasnila daje brezplačno ravnateljstvo.

Naznanilo. Slav. občinstvu Vrhnike in okolice naznanjam, da sem pričel izvrševati

urarsko obrt

na Vrhniki cesta v Verd 116 in sprejemam vsa v to stroko spadajoča popravila, katera izvršujem točno in solidno. Za cenj. naročila se priporoča **Ivan Fernas, urar, Vrhnika.**

Cednika za 20 glav živine od sedaj do sv. Mihaela iščejo gospodarji na

Sp. Bell, p. Tupaliče, proti brani in dogovorjenemu plačilu. Oglasiti se je na št. 4.

Odvetnik

DR. JOSIP JERIČ

javlja, da je otvoril svojo lastno pisarno v Ljubljani, **Frančiškanska ulica št. 2.**

Sprejme se takoj **vajenec za sedlarsko obrt**

Franc Kamnar, Vevče 45, p. Dev. Mar. Polje.

Išče se pošten, izurjen

žagar

samec, z dobrimi spričevali proti dobri plači, prostemu stanovanju in aprovizaciji. Služba stalna, nastop takoj. Ponudbe: **Carl Pollak, tovarna, Kranj.**

LJUDSKA POSOJILNICA

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6

obrestuje hranilne vloge po čistih

2%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem marca 1919 nad 40 milijonov kron vlog in nad 1 milijon enstotisoč kron rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Krmila manjka!

Zato se uporabljajo nadomestna sredstva za krmila. Da to krmo živina, perutnina dobro prebavi in popolnoma izkoristi, naj se pri- meša 2 krat na teden krmilna ena pest polna „Mastin“ to je dr. pl. Trnkóczy-a redilni prasek. „Mastin“ Paket velja 3 K, 6 paketov 15 K poš- tine prosto. 5 paketov zadostuje za 3 mesece za enega vola, kravo ali prašiča, da se zre.. Dobiva se pri vsakem trgovcu.

Glavna zaloga: **lekarna Trnkóczy** zraven rotovža v Ljubljani.

Mastin je bil odlikovan z najvišjimi kolajnami na razstavah: na Dunaju, v Parizu, Londonu in Rimu.

Na tisoče kmetovalcev hvale in rabi „Mastin“.

GOSPODARSKA PISARNA

DR. IVAN ČERNE

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA ŠT. 6.
POSLOJPE LJUDSKE POSOJILNICE.

daje nasvete v vseh gospodarskih zadevah in pre- moženjskih vprašanjih; izposluje posojila, posre- duje prodaje in nakup vrednosnih papirjev in tujega denarja, posreduje pri prodajah in nakupih vseh posestev, izvršuje cenitve in ogleda. Promet z Ameriko. Jedina pisarna te vrste v Jugoslaviji.

Uradno od 9-11. ure dop., od 3-5. ure pop. Vprašajte s pismom, znamka!

Pile, žage, orodje

1604

za vse svrhe, v najboljši kakovosti, priporoča

Odon Koutny, specialna trgovina je- kienine in tehničnih potrebščin v Ljubljani, Kotovorska ulica 37.

16A (15)

Št. 60. AKORDEON v naj- boljši izpoljavi, cena je 124 — kron. — Zadržavate veliki cenik s vsaj 1000 slikami brezplačno.

E. Luna, Maribor št. 73.

miši - podgane stenice - ščurki

In vsi glazni mora poginiti ako porabljate moja najbolje preizkušena in splošno hvaljena sredstva kot: proti poljskim mišim K 5,—, za podgane in miši K 5,—; osebno ostra pasta za podgane K 6,—; za ščurke 5 K; posebno močna tinktura za stenice 5 K; uničevalec moljev K 2,—; prašek proti mrčesom 2-50 in 5 K; tinktura proti ušem pri ljudeh 3 K; ma- zilo za uši pri živini 2 K; prašek za uši v obleki in perilu K 3,—; tinktura za bolbe pri pseh K 1'50; tinktura proti mrčesu na sadju in zelenjadi (uni- čevalec rastlin) K 3,—. — Pošilja po povzetju Za- vod za eksport.

M. Jünker, Zagreb 1, Petrinjska ulica 3.

Sadjevec, vino in kisló vodo

razpošilja A Oset, p. Gušanj. 1558

Srbečico, lišaje

odstrani prav dobro ut. Plesch-SKZVIT, zakonito zajamčeno „Skabeforma“ ma- zilo“. Popolnoma brez duha, ne maže. Poskusni lonček K 4.— veliki K 6.— porcija za rodbino K 15.— Zaloga za Ljubljano in okolico: Lekarna pri zlatem olenu, Ljubljana, Marijin trg. 1590

Pašte na vseh vrstah znamke „Skabeforma“!

Dva učenca

za kamnoseško obrt sprejme takoj Karol Novak, kamnoseški mojster v St. Vidu nad Ljubljano.

Pisalni in računski stroji

tudi pokvarjeni se kupijo. Ponudbe pod „Pisalni stroj“ na „Anončno ekspedicijo Al. Matelič, Ljubljana, Kongresni trg 3.

Domačo deteljo

Lucerno ali nemško deteljo, pravo

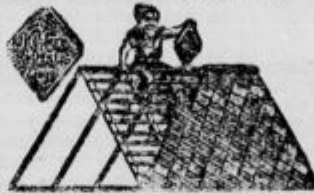
Krmilno peso, lan in lanene tropine

ima oddati v poljubnih množinah

Franc Pogačnik v Ljubljani, Dunajska cesta 36

Zenske lase

rezane in mešane ku- puje v vsaki množini po najvišji ceni Matija Podkrajšek brivec, Ljubljana, Sv. Petra cesta 32.

Kuverte s firmo, pisma, račune itd.

izvršuje natančno po naročilu

Katoliška tiskarna v Ljubljani.

Naročajte „Slovenca“!

Mlatilnice, orafila (gpeľni), slamopecnice, čistilnice, trijerji, stiskalnice za sadje in grozdje, decimalne tehtnice in drugi po- ljedelski stroji najslavnejših tovarn so vedno v veliki izbiri v zalogi, drugi stroji se pa lah- ko naročajo pri FRANC HITTI, zaloga poljedel- skih strojev, Ljubljana, Martinova cesta št. 2.

Trdovratne in najhujše

bolečine v boku,

v križu, trganje v udih, bolečine v ledju in zbadanje v prsih od- stranjuje Fellerjev zdravno preizkušeni

Elsa-Fluid

6 dvojnatih ali 2 spec. steklen. 19 K.

Pri zgagi in želoččnih krčih, napetosti, hemoroidah i.t.d., jemljimo Fellerjeve odvajalne rabarbarave

Elsa-kroglice 6 skatlic 9 K 50 v. Edino pristno pri lekarnarju Evgenju V. FELLER, STUBICA Elza trg 16 (Hrv. Zagorje).

Omot in poštnina se računa pose- bej naloženo. Kder naroči več obnem. množ. pritrani. IV

Cementna strešna opeka

najbolj trpežne vrste se dobi pri tvrdki

Ioan Jelačin, Ljubljana Emonska cesta 2. 4799